

268

INDEX

- C. 10
- disputationum hoc volumine
comprehensarum.
- De concursu et graduatione creditorum.
De iure retractus.
De legibus incendiis.
De intentio casuatis.
~~De personis ejus iure, ut mutatione~~
~~de frumentis~~
De collisionibus bellorum.
De pravis et irrationalibus consuetudinibus.
De pecunia militari, ejusque administratione.
De benedictione ecclesiastica in matrimonio.
De literis amatoris.
De errore conscientia.
De titulo insulico.
De scriptura potestate usus in negotiis civilibus.
De relocatione et reconductione tertia.
De contractu scinde.
De licitatione.
De tessellis collybistis.
De communione bonorum inter coniuges.
De unione prolixi.
De iuribus de prioritatis videturum.
De iure retractus et emigrationis.
De iure bimini libri.
De dispensationibus.
De reborgione injur. verbal.
De ergo interdicto.
De iure successoris creditorum in locis anteriorum.
De jurisdictione forestali.

DISSERTATIO
DE
HIEROLOGIA
seu
BENEDICTIONE
SACERDOTALI
IN
MATRIMONII NEGOTIO USITATA.

Von
Priesterlicher Copulation oder Einsegnung
angehender Eheleute /

Quam

PRÆSIDE

PETRO MÜLLERO,

u. J. D. & Prof. Publ.

In JCtorum Auditorio

ad d. April.

publicè ventilandam proponit

JOHANN SAMUEL STEHELIN /
Coburgo - Francus.

JENÆ,

Typis BAUHOFERIANIS.

Anno 1678.

Dissertatio

DE

HEROLOGIA

BREVIS DICTIONE

MATRIMONIUM NEGOTIA GESTA

COPPIA CONIUGALIS CONCUBINUS
MILITIA MILITIA

ARMIS ARMIS

ARMORUM

ARMORUM

ARMORUM

ARMORUM

ARMORUM

ARMORUM

ARMORUM

ARMORUM

Cum Deo!

De

HIEROLOGIA

seu

BENEDICTIONE SACERDOTALI
IN MATRIMONII NEGOTIO USITATA.

Περιελθοντος

Simul

Continens explicationem Vocabuli & Divisionem.

Si cultioris animi gentes thalamum, impositis Deorum Dearumq; simulacris prius quam nuptias auspicarentur, sacrificasse, quo & Conjugium faustum & sata in ipso semi-na lata cluerent legimus. August. l. 6. d. Civit. Dei. c. 9. quanto magis eò anniti decet illos, quos aeternum Numen tot illustribus gratia & scientia radiis beatos fecit, ut verum Deum agnoscere atque fusis precibus benedictionem queant expectare. Quicquid ergò Christiani facimus, monente Apostolo 1. Corinth. 10. v. 31. & ad Colof. 3. v. 17. in nomine Domini facere debemus c. non observetis 16. caus. 26. q. 7. unde l. 2. in pr. C. d. offic. præf. Affic. dicitur, nos in nomine Domini nostri Jesu Christi ad omnes actus omniaq; consilia semper progredi debere. Unde circa copulationem novorum Conjugum ad hæc usque tempora ritus benedictionis sacræ observatur, nec sine precibus & votis ad rem tam arduam convolari receptum est; de quo, uti inscriptio nostræ dissertationis indicat, quatenus objectum juris constituit, divina adspirante gratiâ acturi sumus. **Quod**

A au-

Quod autem vocabulum ἱερολογίας spectat, illud græcum & compositum est, ab ἱερῷ sanctus, & λόγος sermo; denotans sanctam & votivam precationem. Et licet ista in aliis negotiis, præsertim inaugurationibus & dedicationibus templorum, nec non speciatim ad populum fuerit usitata; In præsenti tamen applicatum solummodo Matrimonii negotio describimus: quod Hierologia sit actus solennis, quo Minister Ecclesie personas sponsatas in facie Ecclesia copulat iisque benedicit, quo de matrimonio ritè & honeste constituto ac consummato eo melius constet, moribus recepitus ac usitatus. Estque vel solennis, vel minus solennis. De quibus omnibus ex infra dictis constabit.

S E C T I O I.
DE
ORIGINE ET OBSERVANTIA
Benedictionis Sacerdotalis.

S U M M A R I A.

Th. I. Deus primus fuit paronymphus, proxeneta ac Sacerdos, qui Adæ Evam adduxit, adductam copulavit & copulatis benedixit. II. In Ecclesia Israelitica Vet. Testam. ritum benedictionis Sacerdotalis in usu fuisse colligunt Theologi ex Psalm. 128. v. 2. III. Tempore Apostolorum in Nov. Testam. usitatam fuisse talem benedictionem asserit Baronius. Nonnullorum Episcoporum epistolæ referuntur. IV. Hodiè apud Christianos ritus iste ubivis locorum constantes observatur. Allegantur Gentes. V. Apud Judæos hodienum solennitas Nuptialis publicè coram Ecclesia in usu est. VI. An Copulatio seu benedictio Sacerdotalis absolute sit necessaria seu de essentia matrimonii? Resp. esse solennitatem quandam Ecclesiasticam, qua possit adesse & abesse salvâ matrimonii substantia. Necesariam dicimus non necessitate quadam absoluta, sed hypothetica. Referuntur gravissimorum Scriptorum sententiaz. VII. Quidam asserunt contrarium. Quæstio, Utrum Sponsalia de præsenti sint verum matrimonium, proponitur, & resolvitur. VIII. Concedimus, iis in locis, ubi speciali lege sancitum est, ut matrimonio accedat benedictio Sacerdo-

cerdotalis, & sub clausula cassatoria ista est injuncta, Neces-
riam esse. IX. An Sponsus & sponsa, si ante benedictionem Sa-
cerdotalem concubuerint, & sponsa gravida facta Sponsus diem
suum obierit, partus natus sit legitimus, & per consequens Patri
succedit? R. quoniam ex matrimonio essentialiter perfecto suscep-
tus, legitimus est, & succedit. X. Nemo autem exinde conclude-
re potest: Benedictionem Sacerd. esse adiaphoron.

Th. 1.

EUS, qui in primordio mundi ipse non
solum formavit mulierem, sed formatam
etiam & ædificatam Adamo adduxit, Genes.
2. vers. 22. primus fuit paronymphus, pro-
xeneta ac Sacerdos, qui Adæ adduxit, ad-
ductam copulavit, & copulatis benedixit:
crescite & multiplicamini. Genes. 1. vers. 28.

D. Gerh. tom. 7. locor. theolog. de Conjugio, & ista prima Conjugii
à Deo ipso Evam Adamo tradente profecta benedictio futuris
animabus verè sanctis Conjugibus regulam videtur omnino
præscripsisse, ut qui Conjugium initurus est, testibus cum Ec-
clesia Angelis, uxorem non tam ex Parentum, quam ex Dei
ipsius, per os Ministri sui loquentis, manu traditam accipiat:
quemadmodum id explanant Theodor. Beza tr. d. repud. &
divort. p. 5. Dedeckenn. thesaur. Consil. & Decis. Theol. vol. 3.
lib. 4. n. 2. ut proinde Ipse Conjugii Autor divinissimo suo
exemplo Nuptiis benedicendis viam Ecclesiæ quasi mon-
strarerit D. Joach. Hildebrand. tract. d. Nuptiis veter. Christian.

Th. 2. In ECCLESIA ISRAELITICA Vet. Test.
ritum benedictionis Sacerdotalis in usu fuisse colligunt Theolo-
gi ex Psalmo 128. v. 2. ubi ad novum Maritum per apostro-
phen directam dicitur: Labores manuum tuarum mandu-
cabis, uxor tua sicut vitis fructifera in lateribus domus tuæ,
Luther. Du wirst dich nehren deiner Hände Arbeit/wol dir /du
hast gut; Dein Weib wird seyn wie ein fruchtbar Weinstock
umb dein Haus herumb &c. quem Psalmum in novorum

Conjugum solenni copulatione & consecratione à Sacerdote
recitatum fuisse probabiliter vult D. Gerhard. d.l. cap. 9. §. 459.
dictus enim Psalmus refertur inter Psalmos graduum, qui ex
eo sic dicti à quibusdam judicantur, quod Sacerdotes in loco
eminenter stantes eos decantarint, v.g. hunc Psalmum
nuptiis celebraturo.

Th. 3. Tempore APOSTOLORUM in Nov. Test.
usitatam fuisse talem Benedictionem asserit Baronius in *Annal. Ecclesiast.*, qui & *tom. I. annal. ad ann. Christ. 57. pag. mih. 594. num. 48.*
ait: Ecclesia fidelium conciliat matrimonium, dum per Sa-
cerdotem contrahentium mutuo elicto prius consensu,
junguntur in unum illorum dextræ; quibus accedit osculi
sancta libatio, atque velatio. Ad dictum ritum jungendi
dexteras alludit & Gregorius Nazianzenus *epist. 57.* scribens,
cum ad ejus filiaæ invitatus nuptias, quod esset affectus ægritudine,
se excusans, hæc addit: animo & voluntate adsum, si-
mulque festum celebro, juvenilesque dextras inter se jungo,
atque utriusque Dei manui; quod enim junctis dextris sto-
lam Sacerdotalem eorundem manus superponere solet Sa-
cerdos, id nempe est, quod ait Gregorius, *utrasque Dei ma-
nu jingo.* Hæc sublequitur benedictio, & verborum for-
ma quædam, quæ perficit matrimonium; EVARISTUS,
qui vixit anno Christi 97. ad Africanos hanc misisse fertur
epistolam: Aliter legitimum non sit Conjugium, nisi ab
his, qui super ipsam foeminam denominationem habere vi-
dentur, & quibus custoditur, uxor petatur, & à parentibus
ac propinquioribus sponsetur & à legibus doteatur, & suo
tempore, sacerdotialiter ut mos est, *cum precibus & oblationibus*
à Sacerdote benedicatur, & à Paronymphis, ut consuetudo do-
cet, custodita & consociata, à proximis congruo tempore
petita, legibus detur, ac solenniter accipiatur: & biduo, vel
triduo orationibus vacent, & castitatem custodian. Ita
peracta legitima scitote esse connubia: aliter vero præsumta,
non conjugia, sed adulteria, vel contubernia, vel stupra, aut
forni-

fornicationes potius quam legitima conjugia esse non dubitate, nisi voluntas propria suffragaverit, & vota succurrerint legitima *caus. 30. quæst. 5. can. aliter SOTER* Fundanus, Episcopus Romanus, imperante Antonino circa annum Christi 174. demum instituisse memoratur. *Platina in vita Soteri*: Soter, inquit, animum ad sacra convertens instituit, ne legitima habereetur uxor, nisi cui *Sacerdos ex instituto benedixisset.* Hoc ideo constituit, ut pericula evitaret, quæ tum temporis in novas Nuptias ex præstigiis cadere sæpe solebant. Gratianus hoc decretum Evaristo tribuit. Utri competat, Lector arbitretur. **TERTULLIANUS**, qui vixit II. seculo Christi in fine, Helvic. in Chronolog. dicit, suo tempore eundem ritum obtinuisse; sic *libr. d. Monogamia cap. 11.* Ut igitur in Domino nubas secundum Legem & Apostolum: *Coniungent vos in Ecclesia* (Episcopus, Presbyteri, Diaconi) in Ecclesia virgine unius Christi unica Sponsa. Ex **SECULO IV.** Ambrosius affirmat Conjugium velamine Sacerdotali & Benedictione sanctificari oportere *lib. 9. ep. 70.* Concilium Carthaginense IV. (habitum anno Christi 398. *Helvic. d. l.*) *can. 13.* sanxit: Sponsus & Sponsa cum benedicendi sunt à Sacerdote, à Parentibus à paronymphis offerantur, qui cum benedictionem acceperint, eadem nocte pro reverentia ipsius benedictionis in Virginitate permaneant.

Th. 4. **HODIE** apud Christianos ritus iste ubivis locorum constanter, apud **GERMANOS**, *Hahn in observ. theor. practic. ad VVesemb. d. rit. nupt. n. 5.* Carpzov. *Jurisprud. forens. 11. 3. const. 14. def. 12.* Aux Estats de Blois 1579. *livr. s. tit. 2. l. 2. pr. GALLOS* Lud. Chorondas *in memorab.* **HISPANOS** Perez *in prælect. ad tit. Cod. d. nupt.* **FRISIOS** Joh. à Sande *in Decis. Frisi lib. 2. tit. 1. def. 1.* **SVECOS** Johann. Loccen. *in Synops. Jur. ad leg. Svecic.* **BOHEMOS & POLONOS** Cromer. *lib. 7. rer. Polon.* imò in dissitis locis observatur; Apud **GRÆCOS**, testatur Critopulus *in Confess. Catholic. & Apostolic. in Orient. Eccles. cap. 12.* **ABISSINOS** Francisc. Alvarez *in itinerar. RUSSOS*

RUSSOS Olearius in itinerario Moscovico Persico lib. 3. cap. 8.
ARMENIOS Idem lib. 4. Histor. cap. 4o.

Th. 5. Apud JUDÆOS hodienum solennitas Nuptiarum, teste Joh. Buxtorfi. d. Sponsalibus & divorciis thes. 69. publicè coram Ecclesia, observatur & iterum, cum solennis benedictionis formula est consecranda; cuius rei rationem hanc reddit Maimonides part. 3. cap. 3. cap. 49. Si, inquit, sufficeret privatim illud tacere, multi reperirentur, qui meretricem ad aliquod tempus in ædes suas introducerent, ac dicerent, illam Uxorem suam esse. Propterea constitutum est, ut posteaquam Vir per sponsalia aliquam sibi desponsarit, nuptiæ postea publicè celebrarentur, exemplo Boasi, de quo legitur: & accepit Boas decem viros &c. Ruth. 4. vers. 2.

Thes. 6. Quæritur autem, An Copulatio seu Benedictio Sacerdotalis absolute sit necessaria, seu de Essentia matrimonii? Quamvis in utramque partem varie, nec absque prægnatibus rationibus disputetur, ad stipulamur tamen iis, qui volunt Benedictionem Sacerdotalem esse saltem solennitatem quandam Ecclesiasticam, quæ possit adesse & abesse salvâ matrimonii substantia, hoc est, Matrimonium ipsum in se consideratum, cuius forma essentialis consistit in arctissima & indissolubili unius maris & unius foeminae legitimè contrahentis conjunctione constare posse, quamvis benedictio præcisè non accedat, ita tamen, ut Consecratio Ecclesiastica & festivitatis nuptialis celebratio rectè statuatur forma accidentalis; quæ cum essentiam rei non constituat, ideo strictè loquendo forma non est, sed duntaxat externum adjumentum, D. Joh. Gerhard. tom. 7. locor. theolog. loc. d. Conjugio pag. 91. §. 47. vid. Simon d' olive d. actionib. forens. 13. p. 668. Necessariam ergò dicimus non necessitate quadam absoluta, sed hypothetica, h. e. ex institutione divina præceptivè eam non descendere, & ad ipsam rei naturam non pertinere, sed esse necessariam humana aliqua constitutione, & publicæ utili-

utilitatis & honestatis intuitu introductam. Hinc Donellus
JCTus lib. 3. commentar. c. 20. ait: Si Statutum aliquod in aliquo
loco de consecratione Ecclesiastica novorum Conjugum vi-
geat, præcisè illud servari debere: Si verò nihil constitutum,
omittendam quidem solennitatem deductionis in tem-
plum non esse, nisi justa causa vel necessitas urgeat. Di-
stingunt alii inter rem ipsam & publicum rei testimonium.
D. Gerhard. cit. loc. ut benedictio Sacerdotalis novorum Con-
jugum non requiratur ad rei ipsius, Conjugii scilicet, essen-
tiā, sed ad publicum nuptiarum legitimē, & non clancu-
lum contractarum per Hierologiam quasi publicetur, & in
externam componatur perfectionem; Idem est quod Dn.
Michael Haveman in Ducat. Brem. & Verdens. Superint.
Gener. tr. d. Jure Conubiorum lib. 2. tit. II. habet, sc. Respe-
ctu illius declarationis Sacerdotalem benedictionem necessa-
riam posse appellari non ut formam, sed ut causam efficien-
tem proximam; non ex natura Conjugii, nec ex mandato
divino, sed ex Constitutione Ecclesiastica & Civili, intuitu
honestatis publicæ introductam, addit n. 3. In foro Con-
scientiæ & coram Deo, ratum esse matrimonium, legitimo
& matrimoniali consensu utriusque partis initum, quamvis
benedictio Sacerdotalis non accesserit. At in foro exteriori,
coram populo Christiano, ipsam ἀνέξιαν, publicumque
decorum magni aestimante, vix ratum censi matrimonio-
num, Sacerdotali benedictione destitutum. Perez ad Codic.
tit. d. nuptiis n. 12, scribit: Solennitatem illam ad honestatem,
non ad necessitatem pertinere, & licet matrimonium sine
eā contrahi non debeat, sine eā tamen contractum subsiste-
re. Res omnis tandem huc evadit, Nuptias consensu ma-
trimoniali declarato esse perfectas, antequam autem benedi-
ctio Sacerdotalis accesserit, non dici consummatas; & Hie-
rologiam non matrimonium ipsum, sed matrimonium
Christianum & benedictum efficere. Eleganter hanc in
gem

rem faciunt ea , quæ Summè Reverendus D. Joachimus
Hildebrandus in eleganti libr. d. Nuptiis Veterum Christianorum
differens, Neque vero , ait, sive Ecclesia decreta sive Imper-
atorum Edicta eo rigorissimi debent, quasi ἡ ἴεραλογία, quam
Græci , sive Copula Sacerdotalis , quam Latini appellant , sit
de Essentialia Nuptiarum vel Pars matrimonii constitutiva.
Minime! Neque de Jure Divino positivo , neq; de Jure
Naturæ , neq; de Jure Gentium , neq; de prisco Jure Civili
communi Copula Sacerdotalis est Essentialis matrimonio ut
sic , vel absolutè . Non sanè de Jure Divino , cùm in tota sa-
cra Scriptura Vet. & Nov. Testamenti nusquam expreßum
Dei mandatum de Candidatis Matrimonii à Sacerdote in
templo benedicendis exstet , et si vestigia sacrae hujus copulae
in Codice Ieronimœ reperiri concesserim. Neq; de Jure
Naturæ , nam ut rectè definit ex lumine rationis summus Ari-
stoteles , ποντικία γαμήν ἔστι σύζυγος τὸν αὐτῆς καὶ τὴν γυναι-
κὸν φυσικὴν ἀκόμητον τὸν θέλει , τὴν τεκνοποίαν καὶ
σωτηρίαν ἔνεισι . Polit. cap. 3. alias definitur legitimus consen-
sus legitimarum personarum in indissolubilem vitæ consve-
tudinem verbis externis legitimè expressus. Neutra de-
finitio τὴν ἴεραλογίαν complectitur. Non de Jure Gentium , quia
inter Infideles , Paganos , Turcas , Judæos vera & integra,
uti olim fuere , sic adhuc sunt matrimonia , quæ ipse Apo-
stolus non dirimenda statuit 1. Cor. 7. v. 12. Sed nemo Infidelium
ducturus uxorem ab Ecclesia sive nunc sive olim benedictionem
Sacerdotalem petiit. De essentialia igitur veri & forma-
lis matrimonii τὴν ἴεραλογίαν Gentes extra Ecclesiam non
agnoscunt. Nec denique essentialis illa est de veteri jure Ci-
vili Romano , siquidem Justiniano in princ. Instit. d. patr. potest.
Matrimonium definitur viri & mulieris conjunctio , individualum
vitæ consuetudinem continens , nulla Copula Sacerdotalis men-
tione facta . Huic sententiae calculum suum addunt ex Theolo-
gisis præter laudatos Gerhard. Haveman. Hildebrand. citt. lo-
cis.

cis. Dnn. Rostochienses apud Dedekenn. *Confil. Theol. part. 3.*
lib. 2. d. Sponsalib. sect. 1. num. 41. ibi: Also ist auch die benedictio
Sacerdotalis nur ein euerliches von der Kirchen geordnetes
Mittelding / welches zur Essenz und Wesen der Ehe für sich
nicht gehöret / sondern darumb billig in viridi observantia wird
gehalten / daß ein eglicher / mit dem sie umbgeben / wissen möge /
diese beyde copulirte Personen seyn rechte Eheleute / die nach
Gottes Ordnung und Willen in den Stand der heiligen Ehe ge-
treten / Dnn. Lipsienses apud Dedek. cit. loc. n. 41. ibi: Welche
(benedictio Sacerdot.) ob sie wol nicht simpliciter ad esse,
iedoch ad bene esse matrimonii & ejus confirmationem hoch
vonnöthen ist / Beza d. *divortiis* p. 7. 8. & 98. ex *Jure consultis*
Dnn. Helmstadienses apud Hahn. *ad IV. Wes. d. rit. nupt. n. 5.*
ib. Alldieweil iedoch sothane Ufbietung und Copulation der E-
hegatten nurten ex ordinatione aliquva humana hinzu gethan
und also nach Gottlichen Rechten die Eheliche Bewwohnung
auch ohne dieselbe beständig / Magnific. D. Struve *Jur. Civil.*
exerc. 10. thes. 16. exerc. 29. th. 26. exerc. 38. th. 22. Syntagm. jur.
feudal. cap. 9. aphor. 3. n. 13. D. Strauch *Dissert. 11. th. 21.* Carpzov.
Jurispr. for. p. 3. c. 14. def. 12. Panormitan. *ad cap. 2. X. d. clau-*
destin. sponsal. Petr. Greg. Tholosan. *Syntagm. lib. 9. c. 5. n. 1.*
Duaren. *in commentar. ff. solut. matrim. in prolegom. c. 2.* Cothman.
vol. 1. confil. 78. n. 5. Cothman. *vol. 2. confil. 78. n. 5. & seq.* Kling. *in tract.*
d. matrim. cap. d. in uilib. nupt. Ludvvell. *exercit. 2. thes. 5. lit. A.* Lu-
dov. Charond. *in memor. verb. infans.* Perez ad tit. C. de Nupr.
Hahnius *ad paratitl.* Wesenbec. d. Sponsalib. Ungebaur. *exerc.*
Iustin. 3. qu. 5. D. Eichelius *Disserti. d. communione honor. inter*
Conjug. th. 53. Hartm. Pistor. *observ. 83. n. 8.* Mevius *decision.*
part. 2. decis. 81. Franzkius *exercit. 2. qu. 7.* Hieron. Schürff.
p. 1. confil. 1. Reinking. *in der Biblischen Policiey lib. 3. axiom. 18.*
Andr. Gerhard. *dec. 2. qu. 2.* Decius *confil. 163. & confil. 643. n. 5.* Clasen
d. Jure legitimation. in proem. D. Bökelman. *in delibatis Jur. medit. 4.*
axiom. 1. p. 40. Rittershus. *ad Novell. part. 4. cap. 1. n. 11.* D. Mol-
lenbeck. *Divis. Juridic. centur. 2. div. 41. lit. c. n. 6. divis. 44.*

B

addit. 3.

*addit. 3. Bocer. class. 1. disp. 19. th. 68. lit. C. Helsr. Ulr. Hunn.
Colleg. Instit. disp. 2. th. 51. & d. Jure connubior. th. 90. Suthold. dis-
fert. 2. coroll. 7.*

Th. 7. CONTRARIUM asserunt nonnulli ex Canonistis, nec non Theologis Pontificiis, eò quod Matrimonium statuunt *Sacramentum*, quod esse nequit, nisi ecclesiastica illa benedictio & consecratio accedit, Gropp. in *Enchirid. Christian. Instit. in tr. d. Sacram. matr.* Verum quod matrimonium dici nequeat *Sacramentum Novi Testamenti* & solius Ecclesiae, exinde patet, qvòd fuerit ab initio mundi, & apud Infideles adhuc permaneat; Matrimonia enim SS. Patrum in Veteri Testamento non minus erant sancta, quam nostra, & Infidelium non minus vera sunt Matrimonia, quam fidelium: nec tamen hæc, adversariorum confessione, sunt Sacra menta; deinde apud fideles sunt quoq; impii Conjuges, quibus vis gentibus pejores, itaq; ibi matrimonium non debet dici *Sacramentum*, Humnius *ad Treuler. vol. poster. disp. 5. th. 7. num. 58.* Wissenbach. *ad jus civil. disput. 44. thes. 11.* Gerhard. *cit. loc. Ex Iuris volunt Henning. Rennem. in Jurisprud. Roman. German. d. jure personar. disp. 41. thes. 5. Carpzov. in Jurispr. Confistor. lib. 2. def. 55. n. 10. & seq.* D. Eckolt *ad ff. tit. d. Sponsal.* ibi: *De Jure Canonicō Confuetudinario* illud exinde verificatur, quod de neutrō prius validum & firmum censematur matrimonium, quam si per ministrum verbi divini publicè demissum, nec non coram facie Ecclesiae mutuā re promissione fides conjugalis ab utroq; nubentium sponsa fuerit. Verus itaq; consensus matrimonialis seu Conjugalis, qui sci'licet involvit individuam vitæ confuetudinem, & constituit affectum maritalem matrimoniumque facit, in illa demum Sacerdotali benedictione intercedit; ille autem, qui precedit, sponsalitus tantum est, & non matrimonium, sed sponsalia facit. Verum heic præjudicialis decidenda venit quæstio, *Utrum Sponsalia de praesenti sint verum matrimonium?* quod negat Eckolt. c. 1. Carpzov. in *Jurispr. Confistorial. lib. 2. tit. 8. d. 130. num. 7.* Har.

Harprecht. ad rubric. *Institut. de nupt.* n. 177. D. Lauterbach. d.
arrha thes. 145. contra vero affirmant Magnific. D. Struve in
Syntagma. Jurisprud. exerc. 29. thes. 10. Ant. Gabriel. tom. 3. comm.
opin. tr. d. secund. nupt. concl. 9. n. 13. & seqq. Bened. Ægid. d. pri-
vileg. honest. art. 5. n. 26. Thom. Sanchez d. matrim. l. 7. d. 88. n. 6.
Boer. decis. 266. Afflct. dec. 357. Brunnemann. in comment. ad
l. 1. Codic. de Sponsalib. Beust. d. sponsal. c. 7. Guttirez. de matri-
mon. c. 1. n. 8. Covarr. p. 1. de sponsal. c. 1. n. 6. Hilliger. in Donell.
lib. 13. c. 18. lit. D. Mokius in tr. d. sponsalib. cap. 2. th. 6. circ. fin.
Bachovius ad Wesenbec. d. sponsalib. n. 3. & d. nupt. n. 2.
Bechstadt. collat. jur. commun. p. 2. c. 1. n. 9. & seqq. Besold. the-
saur. practic. voc. *Ehegelobus*. Beust. d. matrimon. part. 1. c. 7.
in fin. Schneidevvin. ad tit. Inst. d. nupt. part. 1. n. 31. & seqq. idq;
arg. l. 30. d. Reg. Jur. l. 32. §. 13. d. donazion. int. vir. & uxor. cap.
fin. d. Respons. impuber. cap. penult. X. d. sponsal. c. 36. caus. 27. qu. 2.
NEQUE antea dictis OBSTAT, qvod olim Romæ dedu-
ctio sponsæ in domum sponsi necessaria & de essentia fue-
rit matrimonii l. 15. ff. d. condit. & demonstr. & l. 1. ff. de riū nu-
ptiar. ibi: deductione enim opus esse in marii, non in uxor's domum,
quasi in domicilium matrimonii. l. 6. C. d. donat. ant. m. pt. ibi: si in
iua domo donum acceptum est, ante nuprias videtur facta esse do-
natio; quod si penes se dedit sponsus, retrahi posset, uxor enim fuit.
RESPONDETUR, ex dictis legibus non posse inferri, de-
ductionem in domum esse de substantia matrimonii, sed
hoc bene, quod sit de consummatione ejusdem; Glossa ad
d. l. 1. d. riū nuptiar. notat, ad Conjugium opus esse dedu-
ctione in domum, ut sufficiens sit nupiarum testimonium:
idem est judicium de consecratione ecclesiastica, qvæ requi-
ritur, ut publicum nupiarum legitimè & non clanculum
contractarum sit testimonium; quod & nos concedimus.
Distinctionem & medium sententiam assert Simon d' olive
part. 3. action. forens. 15. p. 657. & 649. quod scil. Sponsalia de
præsenti constituant quidem matrimonium verum, sed non
soleenne & decorum. vid. D. Wern. Joh. Uffelmann. *Letio-*

nes Rittershusianas s. obseruat. ad Rittershus. tractat. de differentiis
Juri Civil. & Canon.

Th. 8. Concedere autem facile possumus, iis in locis,
tibi speciali lege sanctum est, ut matrimonio accedat bene-
dictione Sacerdotalis; & sub clausula cassatoria ista est injunctione,
Necessariam eam esse; quemadmodum alios actus in le & suâ
essentia seu jure gentium absq; solennitate de plano expedi-
ti possunt ac subsistunt, postmodum vero accedente juris ci-
vilis dispositione non valent, nisi omnia omnino solennia
adhuc beantur. Sic jure cum primis Saxonico sola desponsa-
tione ante Sacerdotalem benedictionem perfectum matri-
monium non est, prout probatur verbis expressis Constitu-
tionis Augusti Elector. 34. part. 2. ibi: Das von Zeit vollzoge-
nen Ehe / und also wann der Kirchgang geschehen &c. quod
repetitur in der Churfürstl. Sächs. Neu. Proc. und Ger. Ordin.
iii. von den Glaubigern. 43. §. Welch der Weiber Recht vermö-
ge gedachter Constitution, von der Zeit der vollzogenen Ehe/
und wenn der Kirchgang oder Copulation geschehen/ seinen An-
fang gewinnet/ Carpz. part. 1. practic. crimin. quest. 22. n. 35. ut
ad honesta Collegia contra præcepta legum cohabitantes
non admittantur, atque eum in modum Consistorium
Electorale anno 1616. d. 24. Martii respondit: Ob nun
wohl vorerwähnter Martin 3. mit eurer Tochter etliche
Jahr lang sich als Eheleute begangen / dafür einander gehal-
ten / auch Kinder mit einander gezeuget / dietweil aber gleich-
wohl / extrem Berichte nach / Er weder mit derselben getraut/
noch Hochzeit iemals gehalten / und gleichwohl allein durch
die Priesterliche Copulation und Einsiegung die Ehe vollzo-
gen wird / und ohne derselben keine Eheliche Beyirohnung vor
eine rechtmäßige Ehe zu halten; So kan dahero noch zur Zeit
euer Eydam vor keinen ehrlichen Ehemann noch eure Tochter
vor sein Eheweis geachtet und genennet werden / sondern Sie
seynd die Ehe nochmals durch Priesterliche Copulation zu vo-
rhe schuldig/ V. A. B. D. Joh. Philippi in sua practic. Instit. lib. 1.
eccl. 8.

ecc. log. 61. in fin. atq; huic sententiæ subscribit D. Joh. Helvic. Sinold.
cognom. Schug Colleg. Pandect. Public. ex cert. 18. d. iure coniubior. th. 10.

Th. 9. Qvibus præmissis facile responderi poterit ad
quæstionem, an Sponsus & Sponja si ante benedictionem Sacerdo-
talem concubuerint, & Sponsa gravida facta Sponsus diem suum obie-
rit, partus natus sit legitimus, & per consequens patri succedat?
Scilicet, quoniam ex matrimonio essentialiter perfecto est
susceptus, legitimus erit, de quibus David Mevius part. 2. de-
cis. 81. ait: quemadmodum liberi, qui ex despontatorum coi-
tu nascuntur, si non subsequitur benedictio Sacerdotalis, quia
antea altera pars vel moritur, vel auffugit, non eo minus le-
gitimi sunt, ita & qui ex solutis procreantur, quando hi post
ea sponsalia de præsenti contrahunt, non possunt non cen-
seri legitimati, cum verum sit & subeat matrimonium.
ubi n. 4. addit: Ita JCtos & Theologos post introductam
copulationis in Ecclesia conspectu facienda necessitatem
in multis casibus, præsertim in favorem liberorum, &
ad evitandum scandalum pœnamq; in favorem conju-
gum statuere. Istâ receptâ non sunt sublati effectus quos
ex jure civili antea Consensu matrimonialis habuit; Et in-
termissio benedictionis delictum parentum est, non vero
partus vitium, cum & post clandestina Sponsalia genitus
partus sit legitimus c. 2. X. d. clandest. despons. ac de Frisia &
Gallia moribus testatur Joh. à Sande lib. 2. tit. 1. def. 1. Id,
ait, facit ad interpretationem placiti Frisci L. 1. ord. tit. 1. §. 11.
quo omnes Matrimonium contrahentes jubentur post irri-
nam promulgationem, tribus diebus Dominicis in Ecclesia
factam, illud solenniter coram Ecclesia confirmare; quæ
solemnatio si facta non sit, non idcirca Matrimonium pro-
nunciatur irritum, sed facientes tantum multantur pecu-
niâ, & ita judicatum refert anno 1614. Besold. thes. prædic.
lib. 2. n. 49. D. Brunnem. cert. 4. decr. 47. Quanquam a non
nullis DD. matrimonium præsumptum dari negetur, tan-
dem tamen omnes in eo convenire necesse habent, in favo-

rem liberorum, ne illi illegitimi maneant, diuturnam co-
habitationem pro matrimonio haberi vid. Bachov. ad We-
senbec, ff. d. riu nuptiar. Covarruv. d. Sponsal. part. 2. c. 8.
§. 7. ita in Collegio Dnn. Ictorum Jenensium anno 1633.
ad quæstionem Hermanni Sturms responsum fuit: Als
ihr uns berichtet / welcher Gestalt ein junger Gesell / so we-
der Vater noch Mutter gebaht / sondern seines Willens gele-
bet mit Nahmen Sempronius, sich mit eines ehrlichen vorneh-
men Mannes hinterlassener Wittib Magdalena in ein heimli-
ches Eheverlöbnis eingelassen / und ihr darauf einen güldenen
Ring / und sie ihm hinwiederum einen zum Mahlschätz gege-
ben. Es hätte sich aber zugetragen / daß gedachte beyde Per-
sonen / so gegen einander in Liebessflammen heftig entzündet / sich
zu einander gefunden / und der Liebe gepflogen / also daß binnen
drey Viertel-Jahrs die Magdalena ein Kind auf die Welt
gebohren / nach geschehener Beschwangerung sei mehrrewehn-
ter Sempronius in sein Vaterland / mit dem Verlaß / daß er
allda seine liegende Güter verkauffen / das Geld zu der Magda-
lenen wenden / und nach verrichteten Sachen mit ehesten wie-
der zu ihr begeben / und sich mit ihr trauen lassen wolte / gezo-
gen. Da aber seine Sachen fast zum Ende bracht / und er sich
zur Reise geschickt gemacht / wäre er in plötzliche Krankheit ge-
fallen / daß er in wenig Tagen darüber Todes verfahren müs-
sen / alles eurem Bericht nach mit mehrre n. Wann Ihr euch
denn über angeheftete Frage des Rechts zu lehren gebeten / dem-
nach sprechen W. V. R. Wofern es demselben allenthalben
nach Bewandt und ihr könnet solches darthun und erweisen / So
haben sich zwar die Verlobte durch Beyschlaffen vor der Trau-
ung wider Weltlicher Obrigkeit Landes oder Kirchen-Ordnung
versündigt / und ist daher die noch lebende Magdalena deswe-
gen solcher Ordnung nach / und wie es des Orts herkommen / o-
der sonst nach Beschaffenheit und Umständen dieses Fälls zu
bestrafen. So viel aber das Kind und die Ehe an ihr selbst und
dero

ders Wirkung anlanget / weil vermöge unserer Käyserlichen
Rechte/ denen diffalls Gottes Wort und das natürliche Rech^s
ganz nicht zu wider / sondern alsterseits gleichstimmig die Ehe-
Schluß - und Versprechung / oder die Ehe selbsten auf Braut
und Bräutigams/oder der verlobenden Personen/da Sie ihrer
mächtig/ Consens allein / als dem Hauptstück/ keines Beiges
aber auf der Priesterlichen Trau- Eheschluß - oder auch Heim-
führung besteht und beruhet/ So ist auch aus denen angezo-
genen und andern unsern wichtigen Gründen / solch Ehev-
sprechen und erfolgtes Beywohnen so weit eine kräftige Ehe/
dass das Kind vor Ehelich zu achten und zu halten/ und dahero
des Vaters Verlassenschaft auf dasselbe Erben gangs-weise
gefallen / V. R. W. add. Matth. Welenb. d. sponsal. num. 5. Ar-
nlaus de Jure Conubior. c. 3. Sect. 12. Carpzov. p. 3. const. 14.
def. 12. D. Richter d. Success. Sect. 1. memb. 3. n. 10. D. Johann.
Tirius in den erörterten Succession und Lebfällen cas. 23.
D. Samuel Strykius d. Succession. & intest. cap. 2. art. 1. §. 34.
Hartm. Pistor. observ. pract. 83. Unde de eo, quod Non ne-
mo in dissertat. de Jure legitimandi thes. 34. afferit, in locis ubi
benedictio necessaria est, benedicta. Sacerdotalem conditio-
nis sine qua matrimonium non censeri vicem, induere, siccq;
etiam liberos ante ejus accessionem procreatos non esse legiti-
mos, & tales demum per legitimationem fieri, facile fieri
poterit Judicium, scil. tales liberos legitimationis objectum
non constituere; licet enim in locis istis Hierologia praece-
requiratur, manet tamen liberorum favor; Sic D. Philippi
in Usu Pract. Institut. lib. 1. ecclog. 61. num. 15. infert: quia lu-
jusmodi vesana & veitiae libidines & à brutorum congreffibus vix
discreti concubitus hodie plus nimium frequentantur, frenum iudicem
ponere modernus noster Elector D.N. JOH. GERG. III. voluit, &
no viissime constituit, ut liberi quidem ex commixtione Sponorum ante
Hierogram, si modo Sponsalia sint publica, nec also quodam vi:io
intrinseco laborent, procreati, pro legitimis habeantur, & ad successio-
nem Paternorum bonorum, casu ita existente, admittendi &c.

Th. 10.

Thef. 10. Ex hisce dictis nemo concludet Adiaphorōn hodiē esse vel indifferens, an velit quis adhibere benedictionem Sacerdotalēm; nec ne; imo eā non adhibitā Matrimonium illegitimum esse *ratione solennitatis* ab Ecclesia præscriptæ, ita ut omittentes peccent contra publicam honestatēm & Ordinationes Ecclesiasticas, & tale matrimonium suā maculā non careat; sicq; præter poenam ad omissam benedictionem Sacerdotalēm denuo adhibendam cogi possint, vid. infra *Seit. V. d. fine*, add. Magnif. D. Struve *exercit. 39.*
theſ. 20. D. Ziegler, *ad Instit. Jur. Canon. Lancellor. lib. 2. tit. 12. §. 11.*
D. Linck, *discurs. d. matrimonio lege Salica contract. cap. 3. n. 30.* vel
uti D. Bökelman, *in divers. jur. them. medit. 4. axiom. 3.* ait: Alia est consuetudo & statutum pium hunc ritum honestè adhibendi; alia omissō hoc matrimonium irritum, illegitimum, nullum pronunciandi, & quamvis *Principes* soluti sint legibus, tutius tamen agunt, ac consulunt conscientiæ, si legibus viventes juxta §. 8. *Instit. quib. mod. testam. infirm. & l. 4. C. d. legit.* ea, quæ ab Ecclesia bene posita sunt, ipsimet obseruent, D. Linck, *d. l.*

SECTIO II. Quinam possint copulare.

SUMMARIA.

- I. Sacerdos vi ordinis benedit. In casu necessitatis ab Augustanæ Confessioni additiis adhiberi potest Minister, qui Ecclesiæ Romanæ vel Calvinianæ religionem profiteretur, sumto arguento à majori ad minus, scil. Infantes nostros posse offerri Ministris ad baptizandum, qui in religionis negotio à nobis dissident. Distinguendo tamen inter statum Ecclesiæ liberum & pressum.
- II. Sacerdos tamen non indifferenter quosvis peregr̄ advenientes admittat.
- III. Si casus difficiliores obveniant, quibus se Pastor exticare haud valeat, ad Superintendentem vel Consistorium rem cum circumstantiis deferat, indeque decisum expēderet.

Thef. I.

SACERDOS novos Spongos copulat vigore seu jure Ordinis. *diss. i.c Jacobus d.consecratione. D. Hildebrand in disserr. de Jurib. Episcopal. th. 8. Laur. d. jure Episcopal. th. 17.* Atq; in casu necessitatis ab Augustanæ Confessioni addicatis adhiberi potest Minister, qui Romanam vel Calvinianam religionem profitetur, sumto argumento à majori ad minus, quoniam Infantes nostros ad baptizandum, bona cum conscientiâ, posse offerri Ministris, qui in Religionis negotio à nobis dissident, concedunt Theologi. Distinguendo tamen inter statum Ecclesiae liberum & presulum. *Liberum* vocant eum, quando nostræ religionis homines potestatem habent, liberè utendi opera Minstri Lutherani, cuiuscunq; sive in loco, quem incolent, præsentis, sive aliund accerlendi, sive in vicinia inveniendi & impetrandi; Hi ministros, à sua religione alienos, nequaquam adhibento; *Pressum* autem Ecclesiae statum eum nominant, quando in loco, quo infans nascitur, neq; publicum orthodoxias viget ministerium; neq; potestas conceditur, aliunde orthodoxum ministerium accerlendi, vel alio, cum infante suo, ad ipsum se conferendi: neq; Parentibus & familiæ eorum, imo ne Vicinis quidem, in quibus veræ Religionis aliquid adhuc superest, adeoque his omnibus, non sine manifesto vel vitæ, vel emigrationis discrimine, permititur, ut ipsi hoc munus obeant, & infanti baptismum impertiant: atq; tunc satius esse existimamus, si Calviniano vel Pontificio Ministro, quippe substantialia hujus Sacramenti adhuc integra retinentibus, infans baptizandus tradatur, eum tam salutari lavacro non defraudari, prout eximus Theologus D. Georg. König in *Casib. Conscient. ex instit. S. baptism. cas. 10.* verbis expressis tradit; quæ omnia suo modo ad præsentem casum è magis applicari possunt; quorsum collimat Judicium Consistorii Studgard. in quæstione: *Ob ein Evangelischer an einem Päpstlichen Orte ihm möge die Ehe machen lassen / durch einen Msp. Pfaffen?*

C

&

& quidem bona conscientia. Circumstantiae in hoc casu fuerunt haec: Der Schweher sitzt im Papstthum Maynz: wurde ihm und andern Evangelischen von Adel daselbst nicht zugelassen / einen Evangelischen Prädicanten dahin zu fordern: müssen ihnen ihre Ehe durch einen Messpfaffen machen lassen. Responsum est: Demnach mit supplicieren bey Maynz keine dispensatio zu erhalten: Auch allbereit die Gäste geladen / und tempus nuptiarum nunmehr nicht commode zu endern / möge er ihm die Ehe durch einen Messpriester machen lassen mit denen conditionibus: Si constet, daß der Messpriester unsre Religion in der Predigt wurde incalumniret lassen und halten/ 2. wenn er alle Papstliche ceremonias wurde unterlassen/ 3. nihil intentatum relinquat, ob es möchte anders angestellte werden / und ob nicht näher an einen Evangelischen Ort gezogen / und die consecration daselbst erholet werden/ da aber alles dis nicht statt/ möchte ers geschehen lassen / daß die Einsegnung durch den Messpriester fürgiinge / Und ist dieses desto leichter bewilliget worden/ (1) Es sol ein Messpfaff seyn / der sehr gutherzig / qui vivit in matrimonio, der Luthersche Psalmen singet / & communiter judicat , daß er mehr Lutherisch denn Papstisch. (2) accedit haec ratio, quia privatus etiam quispiam possit confirmare matrimonium, (3) Idem sentiunt Symmerenses Theologi hoc nomine auditi quasi Evangelicinon offenduntur: Deinceps communiter daselbst also gehalten wird/ (4) Contractus matrimonii politicus magis est, quam Ecclesiasticus. (5) Si hoc non licet, so dürfste auch ein Evangelischer Christ bona conscientia in keine Papstische Kirchen kommen oder der consecration bewohnen. add. Pruckner. qq. ill. cent. 8. qu. 81.

Th. 2. Sacerdoti pro cautela sit, ne quosvis indifferenter admittat, neq; extraneos, qui extra Parochiam ipsius sunt, copulet, id quod jubet Churf. Sächs. Ehe-Ordn. iii. von Copulation und Hochzeiten; kein Pfarrer sol auch einige fremde Leute, so nicht in seine Pfarr gehörig/ copulieren/ oder zusammen geben/

geben/ in Ansehung/ daß viel und oftmaß allerley Unrichtigkeit
hieraus erfolget / in primis caveat, ne peregrè advenientes &
ignotos , antequam à Magistratu vel Pastore loci, ubi vixit
copulandus, offerant, copulet, sin secus faciat, poenâ vel pe-
cuniariâ vel suspensionis dignus erit quemadmodum
Dnn. Lipsiensis Theologi apud Dedeckenn, *confil. theol. p. 3.*
lib. 2. de sponsal. Sect. 1. n. 41. in casu ubi Pastor alicujus loci ju-
venem ignotum advenientem cum imprægnatâ , in cuius
matrimonium non consenserant Parentes, copulaverat, &
dissolverat, responderunt, Fürnemlich aber ist des Priesters
Leichtfertigkeit auch zu straffen/ der sic bald copulirt/ bald dissol-
viret hat / und also mit dem Ehesegen gespielt / und sein Ampt
dehonestaret.

Th. III. Si casus difficiliores obveniant , quibus se
Pastor extricare haud valeat , ad Superintendentem vel
Consistorium rem cum circumstantiis deferat, indeq; de-
cimum expectet; neq; audeat propria authoritate quid con-
cedere , aut facultatem dare Sponsis consummandi matrimo-
nii , atq; sic quasi dispensare ; Si neglexerit horum quic-
quam , a mulctâ Pastor immunis non erit , quippe qui offi-
cio suo non recte præfuit, *arg. l. 19. sub fin. C. d. testib.* unde si
Minister Ecclesiæ deneget copulationem , intelligens im-
pedimentum adesse , quo minus consummatio matrimonii
posset fieri, non habent contra Pastorem quod conquerantur,
uti Consistorium Supremum Dresdense teste Carpzov. *lib. 2.*
Juri pr. Consistor. tit. 1. d. 71. n. 14. rescriptit : Habt ihr euch mit
Ihnen T. in ein Ehegelobnus eingelassen / und einen gewissen
Tag zur Hochzeit angesetzt. Als ihr aber zuvor euch aufbie-
ten lassen wollten / bat der Pfarrer des Orts in Erkundigung so
viel befunden &c. deswegen er sich des Aufgebots verweigert/
weniger die Copulation thun wollen ; So habt ihr euch deswe-
gen wider bemelten Pfarrer nichts zu beschweren/ sondern er hat
dissfalls sein Amt in acht genommen / und was ihm zu thun ges-
bühret/ verrichtet/ V. R. W.

SECTIO III. Quæ Personæ copulari possint.

SUMMARIA.

- I. Inter quos matrimonium esse potest, benedictione Sacerdotali possunt conjungi; sc. Mas & foemina, non foeminæ; Num Polygamia jure naturali sit illicita? remissive. II. In primitiva Ecclesia novi Sponsi Sacerdotibus presentari & de fide ac moribus examinari solebant. Quid Genevæ obtineat. Constitutio Saxonica Electoralis allegatur. III. An Privignus cum Vitrici foro re copulari possit? Affirm. IV. An Patrinus seu Susceptor cum suscepta ex sacro baptisme copulari possit? Neg, de jure civili, nec non de jure Canonico, & Landrecht. Affirmat: quoad morem in Ecclesiis nostris receptum. V. Num Lutheranus cum personæ Calvinianæ religioni addicta quæ contumaciter converteri non vult, à Ministro Ecclesiaz copulari possit? Affirm. VI. Num v. g. Sponsa Sponsi impotentiam si probè noverit, atq; impedimentus non attentis uterq; in matrimonium consentiat, per copulam Sacerdotalem conjugium sit consummandum? Affirm. ita Consistor. Lipsiens. pronunciav. VII. Si quis stupratam à se per divorcium separata, iterum pro Conjuge agnoscere atq; recipere vult, an noviter benedicendi sint? Affirm. ita Consistor. Lipsiens.

Th. I.

Mas & Foemina; & quidem omnes qui possunt despensari, seu inter quos matrimonium esse potest, de quibus tituli sunt in ff. & Cod. nec non Jure Canonico d. despensat. puber. possunt quoq; benedictione Sacerdotali conjungi. Mas inquam & Foemina, non Foeminæ; Polygamia quippe §. 6. Inst. d. Nupt. l. 1. t. 1. & 2. ff. d. his qui not. inf. Constit. Crimin. Carol. art. 121. improbatur. Num autem Polygania jure naturali quoq; sit illicita, & annon in certo casu ista Principi concedi possit, alibi differendi erit locus, interim vid. Excellentiss. Dn. Profess. Frischmuth. in accurat. discurs. d. Rege eligendo ac deponend. thes. 29. & seq. Pineda lib. 7. d. Reb. Salom. c. r. f. 650. Selden.

Selden. lib. 1. uxor. Hebr. c. 8. Hackspan. part. 1. notar. Philol.
in Deuter. 17. pag. 559.

Th. 2. In primitivâ Ecclesiâ novi sponsi Sacerdotibus præsentari, & fide ac moribus examinari solebant, antequam à Sacerdote benedicerentur, uti patet ex Concilio Carthaginensi 4. can. 3. immo inconsultis Sacerdotibus olim Sponsalia nulla peracta, D. Hildebrand. d. Nuptiis veter. Christianor. Genevæ coram Consistorio coguntur rationem vitæ suæ reddere, qui Conjugium ambiunt, & qua arte, quibus mediis suam vitam sustentare possint; alias aut à matrimonio prohibentur, aut post matrimonii consummationem urbe ejiciuntur, Arnissæ. d. jur. Commubior. c. 8. sect. 12. n. 7. Saluberrima est Constitutio Saxonica Electoral. der Eheordnung iii. von der Copulation und Hochzeiten ibi: Wenn neue Eheleute sich bey dem Pfarrer iedes Orts anmelden/ soll der Pfarrer sie eigner Person / oder da sie noch im Jungfräulichen Stande / auch ihre Eltern / Vormunden / oder nächste Verwandte / so bey dem Verlobnus gewesen / zu sich erfordern / und sie befragen / Ob das Verlobnus mit der Eltern/ oder Vormunden Wissen und Bewiligung geschehen/ ob sich keines unter ihnen beyden hievor mit einem andern ehelich verlobet/ ob sie einander nicht mit Blut-Freundschaft oder Schwägerlichkeit verwandt / daß sie nach Götlichen und Käyserlichen Rechten / auch unsers Landes Constitution, und jüngst ausgegangener Ehe-Ordnung/ einander nicht ehelich bewohnen könnten / und da zwischen ihnen eine Freundschaft / in welchem gradu. Der Pfarrer soll auch mit Fleiß erkundigen/ Ob sie öffentlich in der Kirchen/ mit der Gemeine Gottes/ das Hochwürdige Sacrament des Leibes und Bluts Christi empfangen haben/ und da es junge Leute / Ob sie auch ihren Catechismum gelernet / ohne dessen Erklärniß sie nicht aufgebothen werden sollen.

Th. 3. An Privignus cum Virici sorore copulari possit?

C 3

Quo-

Quoniam in affinitate secundi & tertii generis matrimonia omnibus sine dispensatione contrahere licet, quia ubi nulla neq; juris divini, nec civilis, nec statutarii est prohibitio, ibi nulla requiritur dispensatio, Felix Bidembach, *d. caus. matrim. cap. 3. 6.* atqui in hoc casu inter predictas personas, tanquam inter conjugum cognatos, nulla, nec secundi generis affinitas sicut contracta, copulationis actus haud denegandus erit, & ita Dnn. Jenenses, testante D. Richter. *decis. 10. n. 13.* responderunt: *Habt ihr Euch mit euers Stiefvaters rechter Schwester / Christinen / in eine Christliche Ehegöbnus eingelassen / auch mit dem Kirchgang zu vollziehen bedacht: Ob nun wol der Pfarrherr bey euch die Proclamation Euch verweigert / mit Vorwenden weil ihr in gradu prohibito mit einander/ ihe euers Stiefvaters Schwester zur Ehe zu nehmen nicht befugt/ Dennoch aber weil zwischen Euch beyden keine consanguinitas, sondern nur affinitas in secundo genere, darinnen die Verehigung zu recht nicht verboten/ als seyd Ihr auch mit gedachteß euers Stiefvaters Schwester geschlossene Ehe zu vollziehen wol befugt. V. R. W.*

Th. 4. *An Patrinus seu Susceptor cum Suscepta ex sacro baptismate copulari possit? & quamvis de jure civili per l. 26. C. d. nupt. id prohibitum sit, cum loco filiaz æstimetur, Bachov. ad Treutler. vol. 2. diss. 6. th. 3. lit. E. & F. nec non Jure Canonico, c. fin. d. cogn. spirat. quia cognitionem spiritualem ex hac susceptione oriri Canonistæ autumant, cui assistit Gloss. Sax. in Landrecht l. 1. art. 3. n. 7. in verb: Nach der Gevatter schafft niemand keine Erbe/ kommt auch nicht zur Vormundschaft/ sondern sie hindert allein an der Heyrath und dem Eheleben. Attamen in nostris Ecclesiis ejusmodi nugæ non attenduntur, ut proinde inter Susceptorem & Alumnam matrimonii omnino esse possit, vid. Paul. Tarnov. d. Conjug. lib. 1. c. 64. & seqq. Carpz. d. arbore consangu. & affin. thes. 27. n. 39. & seqq. Brunnem. in comment. ad l. 26. C. d. nupt. Chemniz in loco d. Conjug. & ita Consistor.*

Consistor. Elector. Suprem. Sax. anno 1612. respondit :
Wenn nun gleich euer Bruder der Braut Pathe ist / so wird
doch dessen ungeachtet / das Verlobnus vor rechtmässig gehalten/
und durch den öffentlichen Kirchgang und Trauung von ihnen
billig vollzogen. V. R. W.

Th. 5. *Nun Lutheranus cum persona Calviniana Religioni
addicta, quæ contumaciter converti non vult, à Ministro Ecclesiae co-
pulari possit?* quæsitum fuit à Theologis Lipsiensibus an-
no 1620. qui responderunt : quamvis consultum non sit, Lu-
theranum eo modo Conjugium inire, siquidem Matrimonia
cum personis falsæ Religioni addicatis nunquam benè cede-
re, multaq; potius mala secum trahere soleant, exemplis in
verbo divino, præsertim domus Josaphat cum domo Achab
2. Chron. 18. 20. 21. 22. capp. & quotidiana experientia testanti-
bus. add. P. Martyr in 1. Reg. 3. & Alber. Gentil. lib. 2. d. Nupt.
c. 19. Attamen, si sponsalia inter tales personas fuerint ce-
lebrata, Pastor copulationem seu benedictionem (quoniam
hæc cum Religione propriè nihil habet commune, & spes
fit errantem personam cum tempore conversum iri 1. Cor-
inth. 7. 16.) denegare haud poterit, Dedekenn. Consil.
Theolog. part. 3. sect. 10. n. 8. Sponsalia quidem inter homines
diversæ religionis seriò sunt dissuadenda Carpz. lib. 2. Jurispr.
Consistorial. def. 6. contracta tamen non dissolvenda. Idem
def. 7. quia sæpè, quæ fieri non debent, si tamen facta fue-
rint, non rescinduntur l. i. ff. quand. appell. l. 7. ff. de interd. &
releg.

Th. 6. *Nun v. g. Sponsa Sponsi impotentiam si probè no-
verit, atq; ejusmodi impedimentis non attentis uterq; in matrimonium
consentiat, per copulam Sacerdotalem conjugium fit consummandum?*
Et quamvis rationes in contrarium non desint, cum D. Ger-
hard. in loco d. Conjug. §. 660. tamen dicimus : Si est impotentia
præcedens, vera, perpetua, & incurabilis, dilaciendum, an is,
qui cum impotente contraxit, notitiam hujus impedimenti
habuerit. Si enim sciens ac volens cum impotente quis con-
traxit,

traxit, non facile separatio instituitur, nisi scilicet periculum
fornicationis parti sanæ impendeat. Cui sententia assitit
D. Carpzovius *Juris pr. Consistor. lib. 2. tit. 11. def. 202.* quæ diximus,
inquit, dissolvi posse matrimonii ob impotentiam vel corpo-
ris vitium, quo congressus impeditur conjugalis, id duplici mo-
do limitatum volumus, vel si aliquis, vel aliqua scienter nuptias
cum impotente contraxisset. Licet enim hoc casu vir mulierē
impotentem non possit verè habere in uxorem, nec mulier
virum in maritum, tenetur tamen habere ut sororem & fra-
trem: idem sentit Bidembach. in libr. d. caus. matrim. p. 75. de
jure certum est, interdici matrimonium frigidis & impoten-
tibus, hac conditione tamen, si non sit, quæ velit illi (cum
consensu & permissione judicis) cohabitare & patienter fer-
re illius impotentiam; ubi tamen tales mulieres sunt mo-
nendæ per Judicem & Ecclesiæ Ministros, ne se se in poenit-
endas nuptias conjiciant. Si enim postea maximè de Con-
jugio illo infelici poeniteant, illos nunquam posse separari:
exemplo sit *Abisay*, quæ *Davidi* se associari passa est, quam ta-
men non cognovit *David* 1. Reg. 1. Dn. Meerbach. *dissert. in-*
augur. d. jure divorutorum sub præsidio Magn. D. Struvii cap. 4.
th. 3. atq; ita à Consistorio Lipsiensi ad Joh. Gericken versus
Stargard M. Octobr. 1666. pronunciatum, Us euere für gesetz-
te Frage erachteten wir des Titii und der Lucretia abgeredete und
hernach abgehandelte Heyrath / wegen seiner des Titii (unver-
mögen) Untüchtigkeit zum Ebestand/ und insonderheit zum Kind-
erzeugen / welche sonst D. Luther. auf gewisse masse unter 18.
die einige endliche Ursache nennt / etliche Besreunde sich sezen/
und die Copulation nicht geschehen lassen / auch zu dessen Behelf
allerley scheinbare und sehr bedenkliche und berwegliche motiven
ansführen/ und damit die Geistliche Gerichte bereuen wollen/ daß
sie die Trauung hindern möchten/ Demnach aber und dieweil
die principal Interessenten beyderseits umb diesen Schaden
Wissenschaft haben / und dessen ungeachtet einander zu heyra-
then

then eines beständigen Sinnes sind und bleiben/ die Mutter der
Braut auch darin vertrüglicht/ und die Verlobniß darauf fort-
gegangen/ die andern Freunde nichts darein zu reden/ der heilige
Ehestand zwar von Gott zu ehrlicher und rechtmäßiger Fort-
pflanzung des menschlichen Geschlechts eingesetzt/ zugleich aber
auch dem Mann das Weib zur Gehilfin zugesetzt/ und über
dih nirgends verboten worden/ daß diejenigen Mannespersonen/
so nicht Kinder zeugen können/ deswegen auch nicht freyen/ auch
ein Weib zu sich nehmen/ und damit/ wenn es zumahl ohne Be-
trug geschiehet/ und das Weib zuvor dessen verständiget wird
ihrer Nahrung; Pflegung und Wartung keine Gehilfin suchen
solte/ zugeschweigen/ daß bey dieser Mannesperson keine solche
impotens und unvermöglichkeit zubefinden/ quæ generationis
actum, sed generationis effectum verhindert/ u. So kan auch
das geistliche Gerichte diese einmahl mit allem Fleiß und guten
Bedacht erwogene und abgehandelte sponsalia und Eheverlöb-
niß wieder der Principal-Personen öffentlichen Willen mit
Hug keineswegs trennen/no h weniger die Priesterliche Copu-
lation und Cratung versagen/ sondern es gehet dieselbe auf ihr
fernern gebührendes Suchen billich fort/ von Rechts wegen.

Th. 6. Quaritur: Si Causa stupratam Cathar. à se per di-
vortium separata, iterum pro Conjugè agnoscere, atque recipere vult
(quod utique potest, cum sententia contra matrimonium
non translat in rem judicatam) de novo benedicendi snt:
Affirm. quia prius Conjugium semel solenniter & judicialiter
per divortium diremptum fuit, planeque annihilatum, & re-
ceptio mariti superveniens non nuda sed cum affectu Con-
jugali intelligatur conjuncta; & ita Consistor. Lipsiense ad
requisitionem Consistor. Dominor. de Reussen Mens. No-
vembr. anno 1666. respondit, verbis: Weil sie einmahl von
einander rechtmäßiger Weise geschieden/derjenige auch/der eine
Geschwängerte vor eine Jungfrau bekennen nach bewehrter geist-
lichen Rechts-Lehrer Meinung/zu Beruhigung seines Gewissens
besser thut/wenn er ein solch Mensch behält; So ist auch H.
sein

D

sein voriges Weib wieder anzunehmen/ und sich anderweit mit
ihr durch Priesterliche Hand trauen zu lassen wohl befugt. Ma-
gnific. D. Struv. Dissert. de Jure divortii cap. 4. n. 28.

SECTIO IV.

De

FORMA seu RITIBUS BENE- DICTIONIS SACERDOTALIS.

S U M M A R I A.

I. Ad antecedentia refertur Proclamatio, das öffentliche Ausgeboth.
vocatur Barmum. De Jure Canonico exigitur, usuque hodierno
& optima consuetudine ubique ferè locorum observatur; &
quare? II. Hodie fit bis vel ter, nonnullis in locis unica salutem
interponitur. In Consistoriis, nisi prægnantes afferantur causæ,
ob quas proclamationes istæ quasi contrahendæ sint, aliud pe-
tentibus deferri haud solet; refertur rescriptum. III. Principis
tamen vel Magistratus potest dispensare, ut absque proclamatione,
maximè in casu Necessitatis, pérsonæ desponsatæ copu-
lentur, vel potest anticipari, vel concedi, ut unicā vice, unāque
Dominicā bina vel trina fiat denunciatio. Cautè procedendum
hōc casu est Ecclesiæ Ministris. IV. Effectus proclamationis.
V. Personæ in illustri dignitate constituta de consuetudine nu-
ptias celebrant absque proclamatione ex suggestu publicè factā,
quia istarum nuptiarum vix clam possunt peragi. VI. Fit regulari-
ter in templo coram facie Ecclesiæ. Carpzov. monet, latere
sepiissimè sub copulatione in privatis ædibus aliquam superbi-
am. Potest tamen Princeps huic ritui, tanquam positivo derogare
legisque gratiam facere. Etiā in Consistorio vel Prætorio quan-
doque fit Copulatio & quare. VII. Quomodo proceditur cum
Invitis, v.g. Quando una pars desponsatorum ad consummationem
condemnata planè non vult morem gerere sententiaz, ita ut nec
carcere eò adigi possit; refertur formula. VIII. Quolibet fieri
potest tempore, nisi specialiter sit prohibitum. Tempore qua-
dragesimæ, in den Fasten/ & Adventus Domini haud sunt cele-
brandæ,

brandæ, cum tempus illud concionibus pœnitentialibus ac pa-
ſionalibus destinatum sit. Potest tamen Princeps ex causâ qua-
dam rationabili dispensare; & petitâ dispensatione consideran-
dum est, quid temporis adhuc restet ad natalias usque Christi
& Festum Paschatos. Quid de die Dominico? Improbant Ro-
stochienses. Permititur non aliter nisi finis sacris. Observan-
tia cuiusvis loci attendenda est. Apud Judæos sæpiſſimè Sabbatho
nuptiæ celebrantur. IX. Sponsi ornatiores incedunt. An mu-
lier post copulam Seſerdotalem, cuius Sponsus ante thalami in-
gressum v. g. apoplexiâ tactus vel ab alio infortunio perentus
fuerit, iterum sponsa facta coronam gestare possit? Affirm. Se-
cūs est, post thori ingressum carnale commercium nondum in-
tervenit. An vi stuprata vel per violentiam deflorata ornatu
coronæ incedere possit? Negat. X. Minister Ecclesiæ ſolet fer-
monem vel ſolennem vel ſucciſum ad Auditores habere. Com-
mutatur annulus pronubis der Trau-Ring. Scotti habuerunt
iſtam ceremoniam pro Idololatria: refutatur eorum opinio.
XI. An benedictionis verba: crescite & multiplicamini. ſenibus
dicienda? XII. In nonnullis Imperii locis liberi ex concubi-
na natuſi Parentes consummavit matrimonium, matri in ipſa co-
pula ſacerdotali quam proximè adſtant, eamque vefitu tenent,
unde etiam ita legitimi vocantur Mantelkinder. XIII. Ma-
trimonio ad Morganaticam contracto, ubi inæquales personæ
conjuguntur, desponsata ſinistra mariti Illustris manu copula-
ri ſolet. XIV. Circa copulationes Magnatum & illud obſerva-
tur, non ſemper Principem in personam cum ſponsa copulari,
ſed per alium, puta Legatum ad hoc miſsum. XV. Matrimo-
nio per diuortium ſoluto permittitur quandoque novum inire
volentibus conjugium nuptiæ absque pompa celebrantur. XVI.
Viduus vel vidua ſi brevi poſt mortem defuncti Conjugis ad con-
ſummandas nuptias ex dispensatione admittantur. Copulatio ab-
ſque ſolennitate fit. XVII. Dari ſolet honorarium Pastorì. XIX.
Ceremoniarum, quales ſunt apud Abaffinos. XIX. Muscovitas & Russos, apud Armenios. XX. Apud Lappos, brevibus fit
mentio. XXI. Olim ſolennis deductio ſponsi vel in hortos,
vel in cubiculum ſiebat, hodie dedu&tionis iſte ritus ab uſu re-
ceſſe; reliqua ſunt, die Heimführung. XXII. Poſt ritum be-

benedictionis peractum convivium solet celebrari. Num licet honestè choreas ducere? Tempore luctus publici, uon licet saltare.

Th. I.

Ritus, prout in Ecclesia Christiana, considerantur, vel antecedunt Copulationem sacerdotalem, vel fiunt in ipso ejus actu, vel post Eam. Ad antecedentia Benedictionis spectat PROCLAMATIO, das öffentliche Aufgebot / quæ in locum nuptiarum professionis seu publicationis vel promulgationis successisse videtur, Hildebr. de Nupt. veter. Christian. & vocabulo Longobardico Bannum vocatur c. cum in tua 2. X. de sponsal. & matrim. c. final. X qui matrim. accus. poss. Gothofred. in not. ad Novell. Leon. 39. lit. Rittershus. in differ. Fur. Civil. & Canon. p. 28. Cypræ. de Sponsal. c. 11. §. 12. Magnif. Struve exercit. 29. thes. 26. & D. Daniel Cläffen JCt. & Philosoph. Helmstadiensis in tract. de Jure Legitimation. in proæm. pag. 5. denotans publicam denunciationem in Ecclesia à Sacerdote factam in conventu populi, ut recitatis Sponsi aut Sponsæ hominibus, & declarato eorum de Conjugio consilio, constare cuvis possit, quinam isto in coetu vivant matrimonium contracturi, & ut si fortassis impedimenta adfuerint, mature & tempestivè allegentur D. Kromayer Theol. positiv. polemic. artic. 20. ih. 4. pag. 161. ita vult cap. cum inhibitio 3. X. de clandestin. desponsation. ibi: quare specialem querundam locorum consuetudinem ad alia generaliter prorogando statuimus, ut cum matrimonia fuerint contrahenda, in Ecclesiis per presbyteros publicè proponantur competenti termino præfinito, & intra illum, qui voluerit & valuerit, legitimum impedimentum opponat, & ipsi presbyteri nihilominus investigent, utrum aliquod impedimentum obſistat. Cum autem apparuerit probabilis conjectura contra copulam contrahendam, contractus interdicatur expresse, donec quid fieri debeat super eo, manifestis confiterit documentis. Unde ista formula Germanica: hat iemand hier zwischen etwas zu reden/ oder anzugezeigen/ der thue es bey Zeiten / und schweige hernach / Joach a Beust

de Jure

de Jure Connubior. part. 2. in prefat. D. Clasen tit. loc. De proclamatione ista ita Joh. Harprecht *Jctus Tübinger.* differit: Planè jure Canonico exigitur, usque hodierno & optima consuetudine ubique fere locorum observatur, ut in Ecclesiis matrimonia per ministrum verbi divini planè per vires, & interylla aliquot dierum proponantur sive denuncientur: alias forsitan plures, tum maximè hanc ob causam ut medio temporis intervallo, num aliquid fortassis esset, quod matrimonii consummationem impediret, tempestivè dispiceretur, quia videlicet conlummatu matrimonio res in integrum postea restituī in virgine nullo modo potest: in vidua sine infamia turpique macula non potest. Addo & alteram, cuius vel maximè habita fuit ratio in Christiana Ecclesia; nempe ut honestas in hac sancta corporum coniunctione serveretur; quod non fieret, si statim ut facta est stipulatio, ad concubitum effreni libidinis impetu Conjuges proruerent. Add. Calbius *de Cridis cap. 3. n. 31.*

Th. 2. Et si verò usus hujus proclamationis in primâ Ecclesiâ non reperitur, bono tamen consilio à Pontificibus hanc promulgationem inventam esse res ipsa ostendit D. Clasen *de Jure Legitimat. in proœmio*, HODIE fit vivâ Sacerdotis voce, vel Bis, vel Ter prout fert consuetudo, unde & Trinundina promulgationes dicuntur Cypræ. *De Jure Connub. p. 1. cap. 10. §. 1. n. 1.* Menzer *de Conjug. tit. de Sponsalib.* pag. 170. quamvis Francofurti ad Mœnum unicam saltim interponi refert Speidel in not. voc. *Ehe Verhuldigung.* Joh. Kizel in *Synop. matrimon. c. 4. theor. 5. lit. G & H.* Trina ista sponsorum novorum proclamation fit in solenni Christianorum cœtu diebus dominicis interposita semper septimanâ integrâ in toto fere Christiano orbe, vid. Arrulæ *de jure connubior. c. 3. Seit. 12. n. 6.* ubi de Henrico III. Rege Galliæ testatur, præsertim verò Ecclesiis Augustanæ Confessioni addictis ubivis recepta est, de qua consuetudine attestatur Facultatis Theologicae & Juridicæ Tübingerensis Responsum à Besoldo conscriptum &

à Joh. Harprecht ad rubric. Instit. de nuptiis n. 121. relatum.
Unde in Consistoriis, nisi prægnantes afferantur causæ, ob
quas proclamationes istæ quaii contrahendæ sint, aliud pe-
tentibus deferri haud solet, prout Supremum Consistorium
Dresdense anno 1612, rescriptum a Peter H. Bürger zu
Dresden supplicationem, daß Er mit seiner verlobten Lucretia
Georg R. nachgelassener Tochter daselbst auf andern und drit-
tenmahl möge proclamaret werden/ wird dieser Bescheid erthei-
let. Weil Supplicantens Suchen der publicirten Kirchen-
Ordnung zu wieder ist; So hat man denselben statt zu geben
bedencken.

Th. III. Princeps tamen vel Magistratus Ecclesiasticus potest dispensare, ut absque proclamatione personæ de-
sponsatæ copulentur, maxime in casu necessitatis, cujus tanta
vis est, ut voluntati contraria sèpè jubeat, imò extorqueat,
& actiones hominum Civiles ad normam legum in societa-
te civili regulandæ, à necessitate quandoque etiam invitis
legibus, in transversum rapiantur, unde ratum illud: Neces-
sus non habet legem D. Fritsch de præsid. necessitat. contr. leg. quod
probat Concilium Tridentinum session. 24. cap. 1. verbis: An-
te matrimonii consummationem TRINÆ DENUNCIATIO-
NES in Ecclesia fiant, ut, si aliqua subsunt impedimenta, facilius
detegantur: nisi ordinarius ipse expedire judicaverit, ut prædictæ
denunciationes remittantur: quod illius prudentia & judicio sancta
Synodus relinquat. Plerumque autem solet pro dispensatione
Ærario sacro vel Magistratui aliquid dari, ut Serenissimus
Elector Saxoniae Superintendenti Torgensi anno 1628. teste
Carpzov. in Jurisprud. Consistor. lib. 2. tit. 8. d. 139. rescriptum.
Uns ist euer unterthänigster Bericht eines Böhmischen von
Adels Joh. N. Diener und Dienerin eheliche Copulation be-
treffende gebührend vorgetragen worden/ wann wir denn gnå-
digst zu frieden/ daß angeführter Ursachen halben angeregte Co-
pulation ohne vorgehende proclamation gegen erwähntes von
Adel erbieten/ beschehen möge; Als begehren wir hiermit gnå-
digst/

digst ihr wollet solches gebührend anordnen &c. vel potest anticipari & contrahi proclamatio novorum conjugum, ita ut unicā vice unāque Dominica bina & tria fiat denunciatio Carpz. d. l. defin. 140. immo ubi extrema est necessitas, absque speciali Magistratus Superioris dispensatione, omissa proclamatio novi conjuges copulari possunt. Carpz. d. l. def. 141. ubi n. 7. monet, cautē procedendum hoc casu Ecclesia Ministris, ne à novis Conjugibus decepti in leges matrimoniales impingant, vel nuptiis incestis manum apponant auxiliantem; nunquam enim tantam meretur necessitas veniam, ut contra prohibitionem divinam quicquam agere, vel delinqueret licet l. palam 45. §. 1. ff. de ritu nupiar.

Th. 4. Effectus proclamationis est, ut post trinam amplius impeditus matrimonium non audiatur Berlich. decif. 76. Magnif. D. Struve Jurispr. Rom. German. lib. 1. tit. 7. th. 3.

Th. 5. Quod personas IN ILLUSTRI DIGNITATE constitutas attinet, Istae de consuetudine nuptias celebrant absque proclamatione ex suggestu publicè facta; quod Istarum nuptiae vix clam possint peragi. Jam vero proclamatio nullō alio instituitur sine, quam ut nuptiae delipontatorum propediem contrahendæ, facilius in notitiam heminum perveniant. Speidel. in not. d. l.

Th. 6. LOCUM quod attinet, regulariter in templo coram facie Ecclesiae fieri solet. Locus enim hujus benedictionis est, ubi publicus Christianorum cōctus est congregatus, neque actus hicce sub dio, vel in ædibus privatis vel nuptiis libis est perficiendus D. Gerhard in loco de Cenagio §. 43. quia copulatio Sacerdotalis est ritus Ecclesiasticus, quo coram facie totius Ecclesiae ab ipso Deo per os ministri novi sponsi copulantur: & quod matrimonium clandestinum perinde, ut alii contractus, presumptionem fraudis inducat, cap. quod latenter X. de reg. jur. B. Luther. in libell. de caus. maritim. post pr. quod sanctum quod Ordinat. Elect. Saxon. Ecclesiast. art. general. 13.

Und

Und nachdem sich eßliche Sc. & Ordin. matrim. de anno 1624. punct.
s. h. Und nachdem sich daheime in ihren Häusern/ Hößen/ auch
wohl unter den Himmel/ und nicht in der Kirchen trauen lassen/
daraus dann allerhand Unrichtigkeit erfolget; Als soll hinführo
&c. & Carpz. Jurispr. Consistor. lib. 2. tit. 8. def. 143. n. 12. recte vult
latere s̄epissimè sub copulatione ir. ædibus privatis aliquam
superbiā vel dolum, ne excessus in vestimentis ac pompa
nuptiali publicè manifestetur, & sic delinquentes effugiant
poenam, quam ipsis infligi publicè interest. Ex permisso
tamen & dispensatione Superiorum in privatis ædibus peragi
potest. Carpz. d. l. def. 144. & seq. quia ritus hic jure saltem
nititur positivo, & pià observantia, cui Princeps derogare,
legisque gratiam facere potest. Gail. lib. 1. obseru. 14. n. 6.
Etiam in Consistorio quandoque fit copulatio, si scilicet facta
matrimonii promissione metus sit, ne pars altera consum-
mationem detrectet, & aufugiat; quibuscumque enim modis
providendum, ut facta matrimonii promissio suum sortiatur
effectum. Beust. de Sponsal. p. 1. c. 18. Carpz. d. l. def. 146. ubi
n. 10. & seqq. Præjudicia adducit, quin & in Prætorio ac foro
politico novi Conjuges quandoque à ministro Ecclesiæ co-
pulantur, ob eandem, quam jam adduximus, rationem, me-
tum scilicet, ne sponsus ex Prætorio dimissus aufugiat, con-
jugiumque per benedictionem Sacerdotalem consummare
detrectet, ut hinc ex identitate rationis ad paritatem juris
tuto argumentari liceat. l. 32. ff. ad L. Aquil. Carpz. d. l. def. 147.
pensanda quoque est necessitas, præsentissimam efflagitans
matrimonii consummationem, justissima faciens ea, quæ per
se justa haud sunt Nevizan. in sylva nuptial. lib. 5.

Th. 7. Quid? si copulari debeant INVITI, v.g. quando
do sponsus à sponsa accusatus & probatione sponsaliorum
facta ad consummationem condemnatus plane nolit morem
gerere sententia; ita ut nec carcere eo adigi possit, Consis-
torium tamen mandet fieri debere Copulationem Sacerdo-
talem; juxta formulam à Supremo Consistorio Dresdensi
præ-

præscriptam, quæ habetur apud Carpzov. *Jurispr. Confist.* lib. 2.
iii. 8. def. 135. n. 16. plerumque procedi solet: Erstlich soll der
Psarrer oder Diaconus uf Erforderung und Anmeldung er-
gangenes Befehlichts nachfolgender Rede sich gebrauchen: Ge-
liebte Freunde in Christo/Es ist vor einem Ehrwürdigen Consi-
storio zu M. auf Klage / Antwort und ferner Vorbringen in
Ehe/und Schwangerungs- Sache gegenwärtiger C. Paul Z.
zu S. Döchter/Klägerin an einem/Hansen G. zu H. Beklagten
undern Theils am 19. April. anno 1605. ein Urtheil dieses In-
halts eröffnet:

Dieweil Beklagter vermöge des am 8. Januarii desselben
Jahrs publicirten Urtheils durch einen geschworenen leiblichen
Eyd sich nicht purgiren / und damit so viel erhalten wollen/
daz Er der Klägerin keine Ehe versprochen und zugesagt;
So ist Er auch nunmehr die Ehe durch den Christlichen
Kirchgang und gewöhnliche Ceremonien / iedoch ohne Ge-
präng/mit ihr förderlichst zu vollziehen schuldig/ in Verblei-
bung aber dessen/wird Er von der weltlichen Obrigkeit durch
gebührliche Mittel darzu bissich compelliret und angehal-
ten ic.

Solches Urtheil hat gegenwärtiger Hans G. Krafft Rechtens erreichen lassen / und sich auf flüchtigen Fuß gemacht ; Ob er nun wohl hernach von der Klägerin zu gesänglichen Hass gebracht / und darinnen eine Zeit enthalten worden / so hat er doch bis auf diese Stunde in die scheliche Trauung gütlich nicht willigen wollen ; Dannenhero ist des Churfürstl. Sächs. Ober-Consistorii zu Dresden Befehlich dem Herrn Superintendenten und Amt-Schösser alhier nur auf gewisse Masse solche Copulation und Trauung zuverrichten aufgetragen worden. De rowegen frag ich dich Hans G. nochmahn an Gottes statt : Ob du gegenwärtige E. T. zur Ehe haben wollest ? Antwort : Ja oder Nein. Desgleichen frag ich dich E. T. an Gottes statt / ob du gegenwärtigen Hans G. zur Ehe begehrest und haben wollest ? Antwort : Ja.

Wo ferne nun beyde Theile ja geantwortet / so wird die Copulation Inhalts der Kirchen Agenda, sonst aber mit diesen Worten verrichtet: Lieber Hans G. Ob du wohl auf meine an Gottes statt dir fürgeholtene Frage mit nein geantwortet/oder gar nichts antworten wollen; die weil aber doch wohlerwolltes Consistorii Urtheil und Befehl an deine statt Ja gesagt/ welche deiner ordentlichen Obrigkeit Stimme in solchen Fall für Gottes Stimme zu halten / so bleibt es daher billig; was Gott zusammen füget/soll kein Mensch scheiden Gen. 2. v. 18. Weil dann gegenwärtiger Hans G. und C. L. auf rechtliches Erkänntniss vermittelst der Obrigkeit hülf hinsühro ehelich bey einander wohnen sollen; So spreche ich Sie ehelich zusammen/ im Nahmen des Vaters und des Sohnes und des H. Geistes! Amen. Folget die Vermahnung aus der Kirchen Agenda &c.

Th. 8. TEMPUS quod spectat, quovis fieri potest benedictio, nisi specialiter sit prohibitum. Sicut tempore Quadragesimæ in den Fasten & Adventus Domini haud celebrandæ nuptiæ; cum tempus illud concionibus poenitentialibus ac passionalibus destinatum, neque illud aliis occupationibus, maxime huic ordinationi sacræ impeditivis non conterendum sit, D. Gerhard in loc. de conjung. §. 409. id quod Canones in jure canonico expressè statuunt, procul in Can. 8. ibi: non oportet in Quadragesima aut nuptias vel qualibet natalitia celebrare, can. 10. ibi: non oportet à Septuagesima usque in Octavas Pascha & tribus hebdomatibus ante festivitatem Sancti Johannis Baptista, & ab adventu Domini usque ad Epiphaniam nuptias celebrare; quod si factum fuerit, separantur, & can. 11. nec uxorem ducere, nec convivia facere in quadragesimali tempori convivire posse nullatenus arbitramur, caus. 33. q. 4. fusius de hac materia vide Basil. Ponce de matrimon. lib. 10. c. 9. p. 500. Sanchez de matrimon. lib. 7. disp. 7. per tot. Carpzov. Iurispr. Conf. lib. 2. tit. 9. def. 171. quas sanctiones orthodoxa Ecclesia liberè recepit, vid. Ordination. Elector. Saxon. art. gener. 3. & Ordinat. matrimon. de anno 1624. punct. 1. §. Weil auch zu Seiten/

Zeiten/Decret. Synodal. de eodem anno §. und treil die alten
eine Zeit &c. Carpz. lib. 2. *Jurispr. Confist. tit. 8. def. 151. n. 2.* ubi
dicit, quod Calviniani legem istam Ecclesiasticam prorsus
rejiciant, Calvin. lib. 4. *Instit. cap. 19. §. 30.* Idem Carpzov. *de-*
fin. seq. n. 6. Propterea potestatem dispensandi Principibus
adimendam haud esse monstrat, si nempe ex causa quadam
rationabili veniam dare, & tempore quadragesimali vel Ad-
ventus nuptias celebrari permittere velint, *dict. ord. matrim. §.*
Weil auch zu Zeiten mit etlichen Personen dispensaret wor-
den. Petita dispensatione considerandum, quid temporis
adhuc restet ad natalitas usque Christi & Festum Paschatos;
quanto propius hoc accedit, tanto difficilior erit dilpenatio.
Carpz. d.l. def. 153. Quid de Die Dominico aut Feste statuen-
dum, num diebus istis instituenda nuptia? Dnn. Rostochiensis
Theologi valde improbarunt, ut nec copulatio, nec con-
vivium Nuptiale possit hoc die concedi, vid. Michael Ha-
veman in *Gamolog. synopt. lib. 2. tit. 11. n. 4.* Ludov. Dunte in
Cas. confc. c. 10. q. 53. p. 293. add. Osiander in *Tract. de Sabbatho*
p. 280. Non aliter permittitur celebratio nuptiarum die
Sabbathi, quam finitis sacris, facit hoc *Ordinatio Ecclesiastica ge-*
neral. 13. §. Damit auch vermeide Göttliches Befehls und Ordnung
der Sabbath gehiligt, und die Leute von dem Gehör Göttli-
chen Worts nicht abgezogen werden sollen die Hochzeiten nicht
auf den Son- oder andern Feiertagen / sondern auf den Wer-
ekel. Tagen in der Woche / oder da es einig Bedenken oder
Ursach darum es schädlich versallen sollte/ ungeacht desselben/ eher
nicht auf den Sontagen oder andern heiligen Tagen/ denn nach
der Vesper und gehal'nen Eatechisim angefangen und voll-
bracht werden. Observantia cuiusvis loci in Ecclesiasticis at-
tendenda est, arg. cap. ad *Apostolicam 42. in fin. X. de Simon. Lam-*
bertin. quaßl. princip. art. 2. num. 5. Apud JUDÆOS sapissime
Sabbatho nuptiae celebrantur, ut eo felicior sit concubitus, &
majore Sabbathum honore afficiatur. Inde, qui ea nocte con-
cipiuntur, ut plurimum in præclaram adolescunt indolem,

& in Sapientum discipulos evadunt, in primis si bona & pueræ interveniant cogitationes, nec tam coitus voluptas, quam sacro sancti Sabbathi cultus & honor spectetur. Sabbathum enim illis *voluptas* appellatur, & esse debet, unde & sapientissimis Rabbini placuit, & Sabbatho honorificum statuerunt, ut singuli mariti, praesertim vero Sapientum discipuli & excellentes Rabbini hac Sabbathi nocte plusquam ceteris temporibus uxorum suarum arva conserant. Quapropter ut stimulos sibi addant, & viros se esse meminerint, aliis ante Sabbathum vesci solent. Buxtorff. *Synag. Iud. cap. 15.*

Th. 9. Ad locum copulationi destinatum habitu seu vestimentis pro conditione personarum sponsi ornatiores venire solent. Vid. D. Hildebrand *de nupt. veter.* add. Christ. Tertullian. lib. *de velandis virginibus* cap. 17. Et quoniam vestimentorum gradus in Republica recepti, & pro diversitate dignitatum distincti, ut tot existant ordinationes vestituum, Kleiderordnungen; hinc decentior vestitus nobiliori assignandus, quam plebejis, Perez in *Comment. C. de vestib. holoser. n. 12.* magnos magna decent, l. 4. ff. *de recept. arbitr. & coercendi sunt cives legibus vestiarii, ut quisque sua conditionis memor vivat.* Heic quær. *An mulier post copulam Sacerdotalem, cuius sponsus ante thalami ingressum e. g. apoplexiâ tactus, vel alio infortunio peremptus sit, iterum sponsa facta coronam gestare possit?* Affirm. quia gestationis coronae participes sunt omnes virgines, cujuscunque sint status & conditionis, Daniel Moller Semestr. lib. 3. semestr. 23. n. 5. Neuenhan *de jure viduit. membr. 1. sett. 1. lit. a.* fecus est, si thorum conjugalem fuerit ingressa, licet commercium carnale non intervenerit. Carpz. in *Jurispr. for. p. 3. c. 19. def. II. n. 7.* Ubi respons. Scab. Lipsiens. Ob nun albereit in öffentlichen Kirchversammlung die Priesterliche Copulation verrichtet, und Er vier Tage vor seinem Tode ehelichen gevrauet worden. Da er aber dennoch mit euch nicht beygelegen/ noch das Brautkette/ allermassen solches zu Sachsen recht nothig ist/ beschritten hätte. So hestet ihr euch auch des jenigen

gen/ so sonst dem überlebenden Ehegatten aus des Verstorbenen Gütern gehübet/ nicht anzumassen; hingegen aber wäret ihr einer Jungfrauen gleich euch zu kleiden/ und einen Krang zu tragen wohl besugt &c. Nec non ea, quæ ob coeundi impotentiam sicut separata, prohibetur coronam gestare, D. Schvvendendorffer *diss. de privilegiis virgin. c. 6.* Num autem sponsa, olim à quodam vi stuprata, neque grāvida exinde facta, possit coronā incedere? Neg. can. si Paulus 32. q. 5. Corona enim est adjunctum virginitatis corporis. Zahn *tr. de mendac. lib. 2. c. 75. n. 1.* quæ citra consensum etiam admittitur can. illa autem 32. qu. 5. & licet animi virginitatem adhuc possideat, illam tamen perdidit. Cui sententia assentunt Carpz. lib. 5. *respons. 114. & pract. crim. p. 2. q. 75. n. 80. & seqq.* Dn. Præses *Dissert. de pœnitent. Ecclesiast. cap. 3. n. 43.* Dissentunt Matth. Berlich *part. 5. concil. 41. n. 67.* Francil. Pfeil. *cent. 2. conf. 147.* Neque obstat, quod mulier, quæ contra voluntatem suam vim passa est, nullam pœnam mereatur *L. 13. §. 7. ff. ad L. jul. de adult.*

Th. 10. Minister Ecclesiæ solet sermonem, vel solennem vel succilum ad Auditores habere, atque novos sponsos de fidelitate servanda monere, conjugique onera & commoda ex sacro Codice explanare. Hodie in quibusdam Ecclesiis nostris usitatum est, ut in ipso benedictionis Sacerdotalis aqua *Neonymphi* tradant annulos Pastori, qui ea de causa porrigit librum, ex quo verba solennia præleguntur, ut super ipso ponantur; tunc iste annulum, quem sponsa obtulit sponso, & quem sponsus sponsæ tradit, sicque invicem commutat; Dn. Præses *in hypomn. de Annulo Pronubo th. 27.* notat: Scotos in confessione sua anno 1638. Libro Liturgico, quem *Rex Anglia Carolus I. & Parliamentum anno 1621.* confirmaverant, plane contradixisse, propterea quod præter multa alia in eo concessis etiam esset annulus Conubialis inter *Neonymphos*, quem inter Ceremonias superstitiones & simul Idololatricas numerarent, D. Hulseman *in Calvinianism. irreconciliab.*

conciliabil. th. 14. Verum ritum circa annulum, qui in facie Ecclesiae datur, Idololatriam sapere non statuendum est, neque enim crassâ est, quod Idolis serviat, nec in ἐθελοθεσπεια consistsit, ut Deus aliter colatur, quam præcepit, neque in nuda creatura posita est. Ceremoniam hanc externam Ecclesia primæva ita piè & liberè amplexa est, ut ordinem potius ac decorum juvare ac promovere studuerit. Cum itaque neque in sacra Scriptura actus iste dandi signum in conspectu Ecclesiae sit prohibitus, neque etiam præceptus, pro Re media seu indifferenti, quam *Adiaphoron* vocant, habendum erit. Voluit pia antiquitas, ut Conjuges meminerint, fidem coram DEO tam religiosè datam, sanctè etiam esse servandam, cuius promissi testis perpetuus sit annulus. Neque etiam spectatoribus rectè institutis ad cultum Idololatricum, ansam præbet; Sin autem Impius annulum istum, tanquam Idololatriæ instrumentum habiturus sit, nihil obstat, quo minus & orthodoxis eodem utiliceat: omnia quippe mundis munda, neminique quicquam immundum, nisi qui pro immundo judicat Rom. 14. v. 14. Sic ex adverso piaculum aut casus conscientiae haud foret, neque Pastor aliquis loci sponsum aut sponsam coram altari ligare dubitat si Neonymphi ob extremam forsitan paupertatem annulos invicem tradere non valeant; Arrha enim de honestate est, non de necessitate, c. nostrates 30. quest. 1. Dn. Præses d.l. thes. 7.

Th. II. Benedicens actum hunc verbis Genes. 1. v. 28. Crescite & multiplicamini, seyd fruchtbar und mehret euch und fülltet die Erde / solet perficere; Num etiam in copulatione Serum hæc addi possint? Affirm. D. Andr. Keslerus in Theolog. Casuum Conscientiae cap. 43. quemadmodum enim verba: cum dolore paries, non propterea in consecratione proferuntur, quasi omnes uxores non debeant non parere sed ut indicetur id, quod Deus ut plurimum imposuerit conjugio, sic & verba: crescite &c. eum in finem non adduntur, quasi necessario ad Conjuges applicanda, sed quod ordinationis divinæ in

in genere fiat recordatio. Dissentit D. Finckius in quæst. Illustr.
scđt. 2. q. 121.

Th. 12. In nonnullis Imperii locis de consuetudine observari solet, ut liberi, qui ex concubina sunt nati, postmodum vero Parentes matrimonium legitimè consummari petant, matri in ipsa copula sacerdotali, quam maxime adstant, eamque vestitu teneant, teste Georg. Schulz. in not. ad §. fin. Instit. de nupt. lit. K. Unde etiam liberi legitimati vocantur Mantel-Kinder/ Dn. Hahn. in not. ad Wesenb. lit. de his, qui sunt sui vel alieni iur. n. 2. D. Lauterbach Dissert. de Legitimat. per subsequens matrimonium th. 25.

Th. 13. In matrimonio ad Morganaticam contracto, ubi inæquales personæ conjuguntur, desponsata sinistrâ mariti illustris manu in nonnullis locis solet copulari, quâ solennitate & porrectione sinistrâ nihil aliud denotatur, quam quod assumta conjux dignitatis & honoris mariti non fiat particeps D. Myler in Gamalog. c. 6. n. 13.

Th. 14. Circa copulationes MAGNATUM & illud observatur; non semper Principem in persona cum sponsa copulari, sed per alium, puta Legatum ad hoc missum, qui Principem representet, benedictionem Sacerdotalem peragi, thorumque conjugalem ingredienti sponsam ad latus ponit, fictioque concubitu matrimonium quasi consummari; cuius rationem Cypræus de Sponsalib. c. 9. §. 14. & 15. hanc ponit, ut contractus hic matrimonialis firmiori nitatur obligatio, & pactio non solum de sponsalibus, sed ipsa jam traditio facta appareat.

Th. 15. Matrimonio per divortium soluto, permittitur quandoque, certis intervenientibus circumstantiis parti nocenti novum inire conjugium, ex Consistorialium dispensatione, D. Gerhard in loco de Conjug. §. 622. Bidentbach de casis. marrim. fol. 84. ita tamen ut domicilium mutet, & nupiæ absque pompa celebrentur. Carpz. Jurispr. Consistor. lib. 2. def. 191. p. 11. & lib. 3. def. 11. n. 12. ita Consistorium

Lipsi-

Lipsciense ad Superint. W. d. 8. Nov. 1676. rescripts. PP.
Ihr wollet ermeidtes Weib vor euch bescheiden/derselben ihren
Sündensall zu Gemüthe führen/Sie zu wahrer Reu und Buße
anermahnen/ und daß Sie sich durch den begangenen Ehebruch
des heiligen Ehestandes unwürdig gemacht/ ihr vorstellen/Sie
auch von ihren Vornehmen ab- und dahn weisen/daß Sie den
fleischlichen Begierden durch inbrüstiges Bibech und Fasten
steuern/ und sich eines einsamen leuschen und züchtigen Lebens
und Wandels befleißigen soll ; dasfern Sie aber euer bewegli-
chen Zuredens ungeachtet ohne Verlegung ihres Gewissens außer
dem Ehestande nicht leben könnte/ so können wir gestalten Sas-
chen nach geschehen lassen/ daß Sie sich anderweit/ iedoch gegen
Erlegung 30. Thaler zu milden Sachen/ gebührlich verehlichen/
die Trauung aber ohne alles Gepränge geschehen möge.

Th. 16. Viduus vel vidua, si brevi post mortem de-
functi conjugis ad consummandas nuptias ex dispensatione
Magistratus Ecclesiastici & causas admittantur, copulatio abs-
que solennitate & ceremoniis publicis fiat , ita censente
Erasm. Sancerio apud Dedekinn. *consil. Theol. p.3. lib. 2. de*
Sponsalib. sect. 1. n. 14.

Th. 17. Silentio non prætereundum est, Pastori pro co-
pulatione dari Honorarium. Quod in casu, ubi defuncti her-
edes gaudent beneficio anni gratiæ , uti aliis accedentalibus,
scilicet nummis confessionariis, vel pro baptisme datis
& cæteris ad heredes pertinet ; Nisi aliud conluetudine sit
introductum D. Stryk. *diff. de Anno Gratiae cap. s. n. s. & seqq.* Si
copulatio ex dispensatione Consistorii à Parocho alterius
Diocesos fit, Pastori ejus loci debitum exsolvendum est, ne
Parochus loci suis defraudetur redditibus D. Carpz. *lib. 2. Ju-*
rispr. Consistor. def. 148. ubi præjudicium habet.

Th. 18. ABYSSINI , prout Franscus Alvarez oculatus
testis refert, in atrio domus primo lectum adstruunt, in eo-
que sponsus & sponsa una assident, tum accedentes tres Sa-
cerdotes altâ voce acclamat: Alleluja aliasque quasdam
can-

cantiunculas concinantes lectum coēunt tribus vicibus. Post hæc utrique cincinnum ex eadem parte capitis absindunt, abscessum mulso lavant, lavatumque Sponsæ quidem in Sponsi, hujus vicissim in illius caput eā parte, quā rasum ante fuit, reponunt, atque lustrali aqua conspergunt. Abhinc gaudiis indulgent nuptialibus, quæ in seram usque noctem protrahunt, ac tandem neonymphos domum comitantur. Vedit quoque citatus Autor *Abuna Marco* ipsorum Patriarcham aliis benedictionem contulisse hunc in modum: Ante oīlum templi leĒtus sternebatur, cui insidebant unā Neonymphi: hos circumambiens Patriarcha cum crucibus ac thuribulo fumante mox Sponsum accedens superimposita capiti manu hortabatur, ut præcepta Dei in Evangelio data iervet, memorque sit illum cum Sponsa abhinc non duo, sed unum corpus carnemq; esse idque propter vivant concordes; his dictis commorabatur apud ipsos ad finita usq; sacra, tum & sacram synaxin impertiebat & benedictionem.

Th. 19. RUSSI verò, uti Olearius testatur in *Itinerario Moscov. Persico l.3.c. 8.* & quidem in primis Principes ac Bojari his utuntur ceremoniis: Sponsus sera vespera una cum cognatis suis procedit ad domum Sponsæ, agmen ducit *Popen* seu Sacerdos insidens equo; ingredientes amicè acceptantur à cognatis Sponsæ, & aliis interjectis colloquiis, tandem ut mensæ assideant, invitantur. Sponso ultimâ vice locū supremum occupanti adducitur obnubata Sponsa, & proxima ad ipsius latus collocatur: mutuus tamen conspectus inhibitur tantisper holoserico, quod duo pueri intercedenis loco interpositum tenent. Interea pedisæqua Sponsæ comas illius peicit, inque duas separat ligulas & coronam capiti imponit. Idem Sponsi famula Sponsum peicit: quibus ita factis mulierculæ scamna ascendentes varios milcent concinantes jocos, posthæc adolescentes duo prægrandem serto impositum caseum panesque aliquot adserunt, quibus

F tum

tum ferentibus tum caseo & panibus benedictionem imperit *Pope*. Post multas alias ceremonias tandem Sponsa trahae imposita obnubata ad templum ducitur, hanc sequitur Sponsus cum cognatis & Popen, qui in templo Sponsi dextram, Sponsae vero sinistram ambabus suis comprehensens querit: Num se invicem in Conjuges & concors adjutorium cupiant: Dato responso in gyrum circumducit eos præcinens *Psal. 128.* eumque cantando seqvuntur Neonymphi; finito egregio illo choreo coronas imponit ipsorum capitibus & dicit: *Crescite & multiplicamini.* Dehinc, quos Deus conjunxit, homo ne separet. Posthac exhibetur *Pope* vitrum vino rubro repletum, hoc ipse epotat atque novis conjugibus ter epotandum tradit. Ultimo Sponsus illud in terram projiciens frangit, eique ambo insultantes acclamat: Sic pereant, qui conjugium nostrum dirimere aut movere rixas fatagunt.

Th. 20. ARMENII, quod itidem ipse Olearius vidit, singulari pompa ad templum procedunt; novi conjuges vero altare accedunt, super quos textus sacros legit, & benedictionem subiungit Sacerdos. Inde manus invicem dant, ac capita ad se invicem reclinant, ita tamen, ut Sponsi caput superemineat caput Sponsae, super utroque crux lignea levatur, sub qua copulantur. In eodem corporis situ jurant, se in quavis calamitate sibi invicem fidos mansuros, atque tum demum Sacerdos sacram Synaxin administrat, & utrique dimidiā partem hostiæ (ut dicunt) vino prius immerſam porrigit. Ex quibus constare potest, ritum copulæ Sacerdotalis in omni Ecclesia observari. vid. D. Hildebrand. *d. Nupt. vet. Christian.*

Th. 21. LAPPOS omni barbarie alias nobilitatos, videmus perquam cautè & superfluis ferme ceremoniis Sponsalia prius ambire, tum ipsas ruptias ita ut in magna frequentia cognatorum & affinium publicam benedictionem

tionem Sacerdotalem accipient: & tanti præterea aestimatur in æde sacra eam suscipere, ut magna molestaque metiri id propter itinera nulli trepident; de quibus omnibus vi-deri potest Schefferi *Lapponia cap. 25. p. 331. seqq.*

Th. 22. Olim erat solennis deducio sponsæ, quæ tri-pliciter facta est, vel in *Hortos*, vel in *Domum*, vel etiam in *Cubiculum*, Meier in *Colleg. Argentor. tit. de rit. nupt. th. 25.* Hodiè deductionis iste ritus ab usu recessit. In personarum Illu-strium atque Nobilium nuptiis pristinæ deductionis reliquæ occurunt, quas vocant, die *Heimführung*, Renneman. in *Jurispr. Roman. German. d. jur. person. diss. 41. th. 52.* VVehner. in *observ. pract. sub verb. Heimführung*. Quanquam pompâ Sacra-tissimi Imperatoris nostri LEOPOLDI Solennitates Nu-ptiales Imperiales cum *Margareta Hispanica anno 1666.* per-actæ fuerint, lege sis D. Fritich. *tr. de Augusta in fine p. 79.* quæ omnia compilassè opus haut erit. Misericordia Invictissimus Princeps Ducc de Medina de la Torres in Hispaniam, cui lo-co ipsius Augustam tunc temporis Sponsam d. 15. 25. April. prædicti anni fieto conjugio copulatam transduxit Vien-nam Diar. Europæ. *continuat. 14. p. 283.* Et hoc obiter notan-dum: Apud nonnullos introductum esse, ut Magistratu indi-cetur veniaq; petatur, si Sponsa deducitur. D. Rhetius *Dissert. de Virginib. cap. 1. §. 11.*

Th. 23. Hodiè ritu benedictionis peracto *Convi-vium* solet celebrari, cujus celebratio non est inhonestæ, nec sacris literis prohibita, uii legimus de nuptiis Jacobi *Genes. 24. Samsonis Jud. 14.* Deinde in Cana Galilæa celebratis *Ioh. 2. D. Pregizer Diss. polit. de societ. nuptial. th. 35.* modò heluati-nibus præcaveatur, nec nox trahatur in diem, nec dies in no-xiem, vid. Elect. Moguntini. *Erneuerte Kirchen-Ordnung c. 10.* §. es sollen auch verb. daß iederman im Winter umb 9. Uhr: im Sommer umb 10. Uhr nach Hause gehe. Quaritur, Num liceat honeste choreas ducere? Evidem apud multos choreæ male

audiunt, ita ut chorea sit circulus, cuius centrum est Diabolus. add. Franc. Joh. Paul. im Schimpf und Ernst iiii. von Tangen c. 337. Verum abusus separandus est ab usu. Nocturnas & impudicas saltationes esse illicitas, & jamdudum etiam in LL. XII. Tabb. prohibitas, vid. Cris. de Noche c. 9. n. 11. Modicæ verò ac liberales haut sunt improbandæ vid. Osiander in tract. de Sabbath. p. 277. qu. 4. Tempore tamen publici lustus ab iis est abstinentia, & transgredores mandati non sunt exempti a coercitione, quæ in casu poenæ non determinatae est arbitria arg. l. 4. ff. de jurisdict. omn. judic. Carpz. lib. 2. Jurispr. Consistor. tit. 8. def. 157.

Th. 24. Post sacram hanc copulam Sponsi in Veteri Ecclesia, in honorem benedictionis nocte prima ab actu coniugali abstinuerunt, immo per biduum, saepe triduum recens copulatos non concubere, sed vacare precibus oportuit, Concil. Cartag. IV. can. 17. forsitan exemplo junioris Tobia, Sarah sponsam in thalamo compellantis: *Sara surge, deprecemur Deum hodie, eras & perendie, quia his tribus noctibus Deo conjungemur.* Nocte autem tertia transacta in nostro erimus conjugio. Filii quippe sanctorum sumus, nec decet nos conjungi, sicut gentes, quæ Deum ignorant, Tob. 8. 4. D. Hildebrand. de Nupt. veter. Christian. ubi tamen ait: An hic de abstinentia primæ, secundæ ac tertiaræ noctis canon ab omnibus & singulis in V. E. sit observatus, e- quidem non juraverim.

SECTIO V.

De

FIN E.

SUMMARIA

I. Finis hujus benedictionis est, ut omnia decenter & ordine sint. Hierologia tanquam ceremonia Christiana consummat matrimonium. II. Ut individua ista sponsorum publicè patescat. III. Quæ-

Quaritur, an absque benedict. Sacerdot. liceat concubere sponsis, & si concubuerint, ante benedictionem, an penam mereantur? IV. Num sponsis, si ante benedictionem Sacerdotalem concubant, penitentia Ecclesiastica, die Kirchen-Busse impo- nenda sit? V. Si sponsus sponsam ante benedictionem Sacerdo- talem imprægnasset, num sit ab opificio excludendus? VI. Ju- dex ex officio desponsatos ad consummationem matrimonii pot- est adigere. VII. Dantur & alia causæ, ob quas benedict. Sa- cerdotal. introducta sit. Veteres præstigiis Dæmonum & technis malevolorum occurtere voluerunt. Et cum Ethnici agmina Deorum in nuptiis invocarent, quare non Christiani verum Deum prece in Nuptiis, copula institutâ, adorent?

Th. 1.

FINIS hujus benedictionis est, ut omnia decenter & ordine fiant i. Cor. 14. vers. 40. Licet enim Sponsalia ad matrimo- nii substantiam necessaria non sint, & sponsa statim in do- dum deduci possit, Novell. 74. c. 5. l. 9. ff. de Sponsal. ibi: si ve- rò sponsalia non præcesserint ibiq; Colleg. Argentorat. thes. 1. eod. ex- emplo est Alexander M. qui à primo statim aspectu omni- bus omissis Sponsalium ambagibus & procrastinationibus in- ter ipsas sumantes convivii patinas sibi virginem Roxanen matrimonio junxit, Curtius lib. 8. histor. cap. 4. Ob honesta- tem tamen & reverentiam matrimonii, ne instar pecudum proruere in amplexus honestæ personæ videantur, Sponsa- lia, ut omnia ex plena deliberatione procedant, & ut ani- mæ contrahentium præparentur & inducantur, nec affectus præcipientur, præcedere solent; Sic Hierologia, tan- quam Ceremonia Christiana consummat matrimonium.

Th. 2. Benedictione rituali intenditur quoque & hoc, ut individua ista Conjunctio Sponsorum publice patescat, quod utile sanè est, cùm Republicæ intersit scire, quinam quibuscum coéant, D. Pregizer d.l. thes. 32. & Heig. lib. 2. quæst. 22. n. 6. Arniseus de jure connubior. part. 3. secl. 12. n. 7.

F 3

Th. 3

Th 3. Quæritur an absque benedictione Sacerdotis liceat concubere sponsis; & si concubuerint ante benedictionem, pœnam mereantur, Georg. Beatus de matrimonio part. 1. tit. 10. refert: Lipsiensis anno 1548. pronunciasse quod non, eo scil. casu, ubi quidam requisivislet, ut sibi sponsam in ædibus privatis in matrimonium daret, & Pastor recusasset illi dare nuptiam, per injuriam tempestatis pluvialis, petens ut ingredenterunt templum, quod ibi petitioni esset gratificaturus, & funeturus suo officio; hoc contemto, sponsam & sponsum subito Cognatorum congregatione facta postridie copulari permiserunt &c. quoniam autem non omnino recusaverint, sed requisiverint Sacerdotem, & ipso venire recusante, nihilominus postridie Sacerdotis benedictionem & copulationem petierint & impetraverint, absoluti à pœna sunt; Aliis tamen ponderatis circumstantiis ab omni poena non esse immunes sponsos, vid. thes. s. hujus section.

Th. 4. Quæritur? Num sponsis, si ante benedictionem Sacerdotalem concubant, pœnitentia Ecclesiastica, die Kitchen-Busse / imponenda sit? quam questionem haud ita pridem Negavit resolvit Dn. Præses in dissertat. de pœnitent. Ecclesiast. Cap. 4. num. 76. & in favorem matrimonii remittendam esse pœnam istam Ecclesiasticam tradit Carpzov. Jurispr. Eccles. lib. 3. tit. 7. def. 88. ne statim ab initio hoc durius reddatur Conjugibus, quam adhuc contrahendi, ne impediatur, quin potius propter remissionem factam eò citius consummatur; imò considerandum, quod contractis nuptiis culpa omnis tollatur ac macula cessa; & ita ad Senatum Hallensem anno 1641. respondisse Dnn. Consistoriales Lipsienses refert Dn. Præses cit. loc. ubi etiam dissentientes allegat.

Th. 5. SI SPONSUS SPONSAM ANTE BENEDICTIONEM SACERDOTALEM IMPRÆGNASSET, NUM SIT AB OPIFICO EXCLUDENDUS? Negat David Mevius part. 3. dec. 39. Est quidem ab eo tempore,

pore, quo Ecclesia Sacerdotalem copulationem honestatis gratia necessariam fecit, præmaturus sponsatorum concubitus in crimine, nec impunis; peccatur enim in legem Ecclesie & honestatem cum scandalio quodam publico: at nimis gravis & iniqua futura est poena, si quis ideo ab officio excludatur, quod infamia quædam species est, & à vietus facultate remotio, non minus gravis, quam si homo enecaretur arg. l. necare 4. ff. de agnoscend. & alend. lib. quando si ab alio, & non à se imprægnatam ducit, opificii incapax non censetur Carpzov. respons. Elect. 99. per tot. part. 6. quo jure ab eo removendus, qui cum sponsa jam sua, quæ uxoris instar erat, concubuit? Hoc multo minus criminis aut turpitudinis habere certum est; cùm matrimonium majora longè via purget c. tanta X. qui filii sint legit. Gail. lib. 2. observ. 141. num. 2. qui non etiam efficiet, ut honori ejus condonetur, ne infamis & inops fiat, qui sponsam nimium amavit, verba sunt laudati Mevii d.l. ubi ita in Tribunali Wismariensi responsum fuisse resert; Et hoc non solum valere in Collegiis Opificum, sed etiam in aliis dignitatibus & beneficiis, ut iis sponsis, ob id, quod sponsam carnaliter ante benedictionem Sacerdotalem cognoverit, tanquam levi macula notatus minimè privandus sit, Facultas Juridica Witebergensis anno 1622. respondit: Eodemque anno Dnn. Consistoriales & Ecclesiastici Consiliarii Gvelserbyda di & Facultas Juridica Helmstadiensis in eadem causa, referente D. Richter. de succession. ab intestat. sett. 1. membr. 3. n. 15. & seqq. ubi etiam contrarium responsum fuisse memorat.

Tb. 6. Quoniam honestum est, despontatos ritè copulari, & obligatio ex consensu conjugali promisso operatur ad consummandum, die Eheliche Zusagung durch Priesterliche Copulation zu consummiren und zu vollziehen D. Hahn ad VVesemb. de rit. nupt. n. 5. Judex ex officio eos ad consummationem matrimonii potest adigere, iisque mandare, ubi implemen-

implementum voti per copulam Sacerdotalem remorantur Carpzov. *Jurispr. Consistor. part. 2. def. 132.* et si nulla pars contrahentium petierit; D. Mevius *part. 6. decis. 67.* qui dicit, quod ita Judicis officio incumbat, quia interest tum Reipublicæ, ubi tenetur officium impetrari etiam non imploratus, Joh. Baptist. Asin. *de execut. §. 3. cap. 16. 18. 25. 4. seqq.* tum Ecclesiæ (cujus idem favor est, qui Reipublicæ, quæ est velut spiritualis Respublica) cuius gratia, quo in ea omnia decenter & honestè agantur, per Magistratum omni ope atque studio curandum, ut scandala præcaveantur, Felin. *in c. 1. n. 7. ne quis duc. quam per adult.* quæs sine nunquam est protractio consummationis nuptiarum Carpzov. *Jurispr. Consistor. part. 2. def. 132. n. 9.* quippe tempus, quod est inter votum nuptiale & ejus consummationem est spatiuum, quod vacat insidiis Diaboli, calumniis hominum, dissidiis desponsatorum, rumoribus & diffamationibus vulgi, ex quibus, tanquam scaturigine malorum, non possunt non existere diligenter cavenda: Invitus quidem nemo sponsalia contrahere cogitur, ad contracta tamē per Conjugium consummare cogendus est *I. s. C. de 0. & A.* non tantum postulante Contrahentium parte altera, sed etiam Magistratu, cui aliquod jus est ad cogendum ex filio voto, Mevius *d. l. ubi elegans* habet Decretum in Tribunalí Wismariensi anno 1658 prolatum. Hoc certum est, Sponsalia legitimō modo contracta contrario dissensu sine iusta causa dissolvenda non esse, Besold. *consil. 244. num. 13.* Carpz. *part. 4. consil. 20. def. 10.* D. Richter. *dec. 8. num. 1.* JCti Argentoratenses *vol. 1. consil. 40. n. 46.* imo brachio seculari puta captis pignoribus, carceribus ad hoc compellenda pars matrimonium consummare recusans, Berlich. *decis. 69. num. 3.* Cypræus *de jur. connulior. cap. 12. §. 12.* Bidenbach. *tr. de caus. matrim. cap. 2. quæst. ult. p. 27.* notabilem casum resert, de quodam Sponso, qui ex carcere ad templum, ut matrimonium coram Ecclesia publicè confirmaretur, fuit deductus, & ^{ex}

templo in carcerem reductus, ibique detentus aliquandiu, tandem nuptias confirmavit, Besold. *confil. 244. n. 6.*

Th. 7. Dari & alias causas, ob quas benedictio Sacerdotalis introducta sit, vide sis apud D. Hildebrand. *de nupt. veter. Christian.* scil. Veteres *clandestinis nuptiis*, h. e. ut Tertullianus loquitur: Nuptias apud Ecclesiam non professis obstatre voluerunt, ut præstigiis Dæmonum & technis malevolorum, qui Satanæ instinctu Nuptias rident, cavillantur, libidini tribuunt, novos Conjuges nequiter fascinant, &c. occurserent. Et ne Christiani in Nuptiis contrahendis pejores Ethnicis viderentur: hi enim Nuptias suas Diis variis consecrarent. Jovem *Gamelium*, Junonem *Pro-nubum*, Deum *Domiducum* invocarunt. Cum itaque hi agmina Deorum in nuptiis adhibuerint, quare non Christiani verum atque unicum Deum, Patrem, Filium & Spiritum Sanctum prece in Nuptiis, copula instituta, adorarent? Paul. Cypræ. *de jure connubior.* cap. 9. §. 15. adde proœmium *bujus dissertationis.*

SECTIO VI. De EFFECTU. SUMMARIA.

- I. Effectus copulationis Sacerd. est, quod Matrimonium sit Christianum & benedicatum, & nuptiaz contracta sint Soleennes. II. Matrimonium in gradibus alias de jure prohibitis convalidatur Hierologia. exemplum. III. Si quis bina Sponsalia de praesenti contraxisset, priora sunt præferenda, etiam si concubitus accesserit; Sin autem posteriora spons. per benedictionem Sacerdotalem jam sint consummata, æquior est sententia, priora non præferri, ad evitandum scandalum. Affertur præjudicium. IV. Si Liberi absque consensu Parentum fidem matrimonii dederint, atque insciis iis per Ministrum Ecclesiz copulati sint, matrimonium

G

nium

nium non retractatur. Notabilis refertur casus. V. Si inviti copulantur à Minist. Ecclesie, matrimonio per copulam Sacerdotalem sic contracto, Sponsa deflorata jure quasi postlimini pristinam consequitur existimationem, maculâ per matrimonium purgatâ. VI. Contractum cum Infideli matrimonium benedictione consummatum ob feloniam infidelitatem dissolvi non debet. VII. Liberi ante Sponsalia nati, si postmodum Parentes per Ministr. Ecclesie copulentur, non aliter ac alii in justo matrimonio nati habentur ac succedunt; adeo ut hisce legitimatis tanquam verè legitimis testimonia natalitia dari debeant. Præjudicium. VIII. Sponsa ante benedict. Sacerdot. non gaudet privilegio & honore Sponsi, postquam verò accessit Hierologia, uxor gaudet privilegiis mariti. Serenissima Augusta omrium Regum & Principum uxores honoris sc dignitatis lumine merito superat. IX. Non solum Augustæ h. e. Imperatoris Uxor, sed etiam aliorum Principum, Comitum, uxores eadem privilegia ratione dignitatis illustris habent. Princeps aut Comes si duxerit nobilis virginem, hac post copulationem suis gaudet mariti. X. Jamjam dicta locum habent, nisi matrimonium inter viros illustres & Magnates cum plebeja sit contractum, ea lege ac pæsto, ut nec ipsa, nec liberi ejus amplius habeant de bonis patris, quam dixerit tempore Sponsaliorum, quod Conjugium honestum ac legitimum est. XI. Personæ desponsatae post copulationem denum Sacerdotalem gaudent bonorum Communione. Quamvis alter Conjugum ditissimus sit, & ab altero nihil illatum. Alii hoc in Sponsis locum habere volunt. In hoc negotio consuetudines quorundam locorum inspiciendæ sunt. De Jure Saxonico Hierologia non sufficit ad consequendum id, quod superstitioni ex statuto vel pactis dotalibus debetur, sed insuper requiri Conscensio Thori conjugalis. Præjudicium. XII. Jure Saxonico à tempore Copulationis Sacerdotalis incipit privilegium tacitæ hypothecæ, ac jus prælationis mulieri competens, ratione dotis, neque consensio thalami requiritur. Sponsa de præsenti, quæ prævertit numerare dotem fruitur eodem jure. XIII. Post benedictionem Sacerdotalem Coniux propter indissolubilem vitæ consuetudinem tenetur Coniugem ob gravius crimen deportatum

tum sequi. XIV. In dolosos Bigamos poena Capitis est constituta in O. Crim. Carol. V. artic. 121. Quæ locum habet, quando quis duas uxores per Sacerdotalem benedictionem dolosè sibi copulari fecit, & utramque carnaliter cognovit.

Th. 1.

EFFECTUS copulationis Sacerdotalis est, quod Matri-monium sit Christianum & benedictum D. Mog. ad cap. 2. X. de sponsal. cap. 1. th. 7. & nuptiæ contractæ testato seu publicæ coram Ecclesia reiteratæ efficiantur SOLEMNES, Bachov. in not. ad VVesent. de rit. nupt. n. 2. verb. aut publica sunt.

Th. 2. Matrimonium in gradibus alias de jure prohibitis convalidatur Hierologia. Sic in nonnullis locis prohibitum est, ne Consobrini sub poena relegationis absq; Principis dispensatione matrimonium ineant, uti in Hassia Confit. special. tit. Von denen in Ehe-Sachen verbotenen und zus gelassenen gradibus der Bluts- Verwandts und Schwäger-schaft. §. Was &c. Sin autem de facto id factum, ac benedictio Sacerdotalis accesserit, non rescinditur; quoniam de matrimonio contrahendo quidem potest dispenſari, non autem de matrimonio jam contracto iterum dissolvendo; ne-mo enim regulariter potest dissolvere matrimonium copulâ consummatum cap. ex publico 7. de conuerſ. conjug. Barbos p. 2. rubr. num. 13. & 15. ff. solut. matrim. Kizelius in synops. matrim. c. 3. theor. 14. lit. d.

Th. 3. Si quis bina sponsalia de praesenti contraxisset, supra dictum est, priora esse preferenda; cui hoc addimus, etiamsi ad posteriora concubitus accesserit, nihilo tamen minus priora subsistere, propterea enim ista majoris roboris aut firmitatis non sunt, quam haecce, cum non concubitus, sed consensus faciat nuptias l. 30. ff. de Reg. Jur. l. ult. C. de repud. modò primus Sponlus vel Sponsa talem admittere velit, c. 1. c. ult. de sponsal. duor. Sin autem posteriora Sponsalia per benedictionem Sacerdotalem jam sint consumma-

ta, æquior est sententia, priora non præferri, ad evitan-
dum scandalum; Pontificum in contrariam sententiam in-
clinantium autoritas tanta esse nequit, ut scandalo fenestra
aperiatur, Cypræus de ffonsal. c. 10. §. 25. Carpz. lib. 2. Ju: ispr.
Consistor. def. 66. accedit ratio civilis, si quis rem unam duobus
in solidum vendiderit, & posteriori tradiderit, rata ha-
betur emcio cum posteriori inita, per l. quoties c. d. rei vindicat.
in matrimonii enim, inquit Cypræus c. l. idem jus ser-
vandum esse, rationis est, aut is, qui uxorem sibi delponsa-
tam & traditam accipit & possidet, potior fit illo, cui ea tan-
tum promissa, cum copula inducat possessionem matrimo-
nii; vid. omnino D. Gerhard de conjugio §. 654. & ita Supre-
mum Consistorium Dresdense menie Majo anni 1674. in
casu, ubi quis foemina stupraverat, eique (quod aetrix ju-
ramento à Consistorio ipsi injuncto probaverat) fidem de-
derat matrimonii, & durante actione ab imprægnata mota
contra inhibitionem Judicis cum altera Conjugium inierat,
illudque mediante copula Sacerdotali & carnali consumma-
verat, respondit: daß es gestalten Sachen nach bey der zwi-
schen Beklagten und Interventientin (illà, qua cum posterio-
ra sponsalia hierologia fuerant consummata) vermittelst Pries-
terlicher Copulation und erfolgter Ehelichen Beywehnung
vollzogener Ehe billig zulassen; Es ist aber beklagter Klägerin
(imprægnata, cui prius promiserat matrimonium) vor die
zugefügte Schwangerung/ die ihr nach Gelegenheit dieses Falls
an ihren Ehren unnachtheilig/ gebührenden Abtrag zu thun ic.
schuldig. Magnis. D. Struve in dissertat. de jure divorci cap. 1.
thes. 27. Dissentit Berlich p. 4. conclus. 28. Jacob Thoming. con-
sil. 52. Conrad Mauser ad int. de nupt. ad princ. Mod. Pistor. con-
sil. 42. Schurff. cent. 1. consil. 17. B. Luther. de caus. matrim.

Th. 4. A Liberis Parentum consensum in nuptiis ne-
cessario adhibendum esse tam Jura Naturæ, Divina, quam
Civilia & Canonica volunt. jubent; Attamen non retrahar-
tur

tur matrimonium, quando Liberi absque consensu Parentum fidem matrimonii dederunt, atque insciis iis per Ministrum Ecclesiae copulati sunt. Sic in arduo quedam casu, ubi filius nondum 14 annorum, à quadam foeminā non ita integræ famæ, quæ se imprægnatam ab ipso dixerat, seductus, svalstæ imprægnata & minis Cognatorum ignorantibus id Parentibus alibi extra Patris domicilium per Pastorem quendam copulatus fuerat, ac postquam illud factum intellexerat Parens (officialis quidam gravis armaturæ) statim illuc profectus non solum constanter contradixerat facto, sed etiam cum imprægnatâ ita transegerat, ut pro certâ summa pecuniæ renunciasset matrimonio, imò Pastorem, qui copulaverat, eo periuasum habuisset, ut ille benedictionem à se factam revocasset; illis tamen omnibus non attentis, pronunciatum fuit, matrimonium non posse rescindi, licet coram competenti Judice sive Consistorio Ecclesiastico ad id agatur, ita responderunt Dnn. Theologi Lipsienses anno 1522. apud Dedeckenn. thesaur. confil. Theolog. sect. 3. num. 41. pag. mib. 131. ibi: Wolte man weiter fragen: Ob ein Evangelisches Consistorium, wann es der Vater gebührlich suchte/ solch consummatum matrimonium rescindiren würde und könnte? Ist hie raus zu wissen: daß/ ob wohl in utramque partem speciosa argumenta zu finden/ so achten wir doch dafür in negantem partem tutius manu concendiren könne. Denn ob wohl nichts taugliches in toto casu zu finden/ wann wir die actiones hominum ratione subjectorum betrachten/ so ist doch außer allen Zweifel/ und bey allen Evangelischen Kirchen beständiglich observiret worden/ daß die benedictio Sacerdotalis verè consummatum matrimonium mache/ und demnach certissima illius confirmatio sey/ auch dasjenige/ was vorher nicht aller Dinges zu probiren, per preces deprecando tegiret, und das matrimonium geheiligt werde/ und sey demnach ratsamer/ daß dieses Junglings unbedachtsame Ehe unzerrissen bleibe/ ob es

gleich mit seinem Schaden geschiehet als daß man diese heilige action ludibrio exponire, und Alergernuß bey vielen gebe/welche dannearhero verursachet werden/von der benedictione Sacerdotali wenig zu halten; welche/oh sie wohl nicht simpliciter ad esse, iedoch ad bene esse matrimonii & ejus confirmationem hoch von nothen ist: halten auch dasse/daferne bey dieser copulation rechte Vermahnung zur Besserung vorhergängen/und wo solche erfolget/Gott sey ausgesünnet worden/ und den Ehestand gesegnet habe; Ist auch dem verstricketen Gewissen des Jünglings sicher zu ratzen nad zu heissen/wenn der Vater in honorem consummatio matrimonii de jure remittiret und die cohabitation zulassen/ & re non amplius integra, h. e. copula interuenta, nuptias dissolvi non posse volunt Beust. de matrimon. c. 47. Harprecht ad pr. Inst. de nupt. n. 70. Wesenbec. in paralit. eod. n. 8. Hilliger. in Donell. Enucleat. lib. 13. c. 20. lit. U. Phil. Melancht. in exam. loc. de Conjugio. Coras. lib. 1. miscoll. 17. Contrarium asserunt Alber. Gentil. lib. 4. de nuptiis c. 7. Arumæ. exerc. 2. q. 2. th. 5. lit. d. Rittershus. ad pr. Inst. de nupt. Berensl. Diff. 1. th. IX qu. 9. Kob in comment. ad Inst. vers. consensum habeant Parentum quæst. 9. Sutholt Diff. 2. thes. 18. Locumer. quæst. 29. Bach. ad Treutler. vol. 2. Diff. 6. thes. 5. lit. c. Schneidevv. p. 2. de nupt. n. 35. & 36. qui tamen plerique de copula carnali loqvuntur; Nos autem majorem efficaciam tribuimus hoc in passu copulæ Sacerdotali, quam carnali; atque concedimus multa esse, quæ matrimonium contrahendum impediunt, contraquum & consummatum autem non dirimunt.

Th. 5. Si inviti copulantur à Pastore vel Ministro Ecclesiæ conjugium promissum consummare detrectantes, matrimonio per copulam Sacerdotalem sic contracto, sponsa deflorata jure quasi postliminii pristinam consequitur exultationem, maculâ per matrimonium purgatâ arg. cap. ad id 21. X. de sponsal. cap. insuper 4. X. qui matrim. accus. p. 5. & lice

licet sponsus rursus deserat uxorem, ipsa tamen innocens,
& deserto maritus penam desertionis, nempe sustigatio-
nem, haud evitabit, Ordin. Ecclesiast. Elecl. Saxon. sub iiii. von den
Ehegatten/ so einander böslich verlassen / Carpz. Jurispr. Confi-
stor. lib. 2. tit. 8. def. 155. Idem in Pract. crim. part. 2. qu. 58. n. 65.

Th. 6. Contractum cum Infideli matrimonium bene-
dictione consummatum (forsitan si infidelitas celata seu simulata
fuisse) ob solam infidelitatē dissolvi non debet, praecipit enim
fideli Apostolus, ne ab infideli, quamdiu in matrimonii offi-
cium (quod cohabitationem vocat) consenserit, discedat. I.
Corinib. 7. v. 12. & seqq. arg. c. decrevit. 14. de heret. in 6. Wissenb.
p. 3. exercit. 44. n. 9. Sienim vel in scissis Magistratibus in tali vel
simili casu matrimonium contractum, aut à Magistratibus
malè informatis, aut dolose inductis illud permisum sit
non poterunt post consummatum matrimonium, aut cele-
bratas nuptias tales conjuges disjungi, quia scandalum inde
majus postea nasceretur, & conscientia Conjugum gravissi-
mè läderentur, Bidenbach. tract. de caus. marim. p. 45.

Th. 7. Liberi ante Sponsalia nati, Nuptiis per benedictio-
nem tandem securis non aliter ac alii in justo matrimonio nati
habentur ac sucedunt, prout Dnn. Scabini Magdeburgenses
responderunt: adeo ut hisce legitimatis tanquam verè legitimis
testimonia natalitia, Gebuhrtsbrief quod ex thoro legitimo &
parentibus honestis nati sit, dari debeant, & ita responderunt
Scabini Lipsiensis teste Carpzov. part. 2. conf. 6. def. 15. Es ha-
ben aber nachmals vergedachte beyde Eltern einander geehli-
get und sich trauen lassen/ und nachdem benimpter ihr Sohn er-
wachsen/ und Bürgerliche Nahrung und Handel zu treiben/ vor-
habens ist/ wil ihme solches anderer Gestalt / als gegen Vorle-
gung und Ausweisung eines Gebuhrtsbriefs nicht gestattet wer-
den re. So seyd ihr il me dergleichen Gebuhrtsbrief/ daß nem-
lich Er von seinen leiblichen Eltern/ als Christlichen/ ehrlichen/
frommen Eheleuten/ aus einem rechten/ ehelichen/ ehnbestickten/
ohn-

ohngeadelten Ehebett herkommen/ gezeuget und gebohren / zu-
geben wohl befagt D. Richter. p.2. decis. 80. n.15. Hahn ad We-
senb. in notis ff. de his qui sunt. n.2.

Th. 8. Ante benedictionem Sacerdotalem sponsa non
gaudet privilegio & honore sponsi; Mevius *ad Jus Lubecens.*
part. 2. tit. 2. art. 12. n. 264. v.g. sponsa Principis, si sit Comitis-
sa, non dicitur Principissa, postquam vero accessit Hierologia,
gaudet privilegiis Mariti; de qua dignitatis maritalis
communicatione eleganter scribit Franciscus de Amaya *ad*
l. fin. C. de incolis lib. 10. Cum maritus sit caput uxorii, unde prove-
nit, ut sicut caput influat in cetera membra, ita etiam oportet a ma-
rito, tanquam a capite, in sua membra derivari qualitates illas ho-
norificas vel viles. neque illa juris Romani sententia, *uxorem
radius mariti corruscare*, merita civili ratione nititur; imo &
naturali, fundata in arctissimo societatis conjugalis foedere,
quod juxta naturam suam quandam inter conjuges *in auctor* seu
unionem operatur; quae unitas ut ad sacra & domestica, sic
& civilia, statum scil. & conditionem externam recte exten-
ditur, & videtur ipsius mariti dignitati illud detrahi, quod
uxor sociæ non tribuitur. D. Fritschius *tr. de Augusta cap. 3. n. 8.*
Hinc Imperator Romanus, quoniam Majestatico dignitatis
splendore omnes anteit Reges & Principes; ita Serenissima ac
Venerabilis Augusta, §. ubi. *Inst. de usucap. omnium Regum ac*
Principum uxores honoris ac dignitatis lumine meritò su-
perat. Unde in literis gratulatoriis de matrimonio Sacratissimi
Imperatoris LEOPOLDI Cæsareæ Majestati oblatis
AUGUSTAM titulo der allerhöchsten Princessin us Erden
honoratam esse, testatur D. Fritsch. c.l. n.4. Num autem AU-
GUSTA seu Imperatrix præcedat, aut sequatur Regem
Bohemiarum vid. Limnae. in comment. ad Aur. Bull. c. 26. v. 1. Ob-
serv. 2. & in annotament. ad Capitulat. Ferdinand. III. art. 4. verb.
vorgehen/ p. 686. Tituli quoque honorifici, quibus Impera-
tor insignitur, nempe Majestatis, Sacratissimi, Divi, &c. vid.

D. Cloz

D. Cloz. de titulis honorificis cap. 3. competunt Augusta, quatenus tamen pro conditione ejus sexus tribui possunt. Imperatrix Augusta peractis nuptiarum solennitatibus inungitur, consecratur & coronatur; Augustalibus insignibus amicta ingreditur, habet Archi-Cancellarium, Abbatem Fulensem, Mallinkrot. d. tr. de Archi-Cancellar. Imper. cap. ult. Kirchnerus de offic. ac dignit. Cancellarii lib. 1. cap. 3.

Th. 9. Non solum autem Augusta, h. e. Imperatoris uxor, sed etiam aliorum Principum, Comitum & perpetua dignitate regali una cum territoriali jurisdictione investitorum UXORES eadem privilegia ratione dignitatis illustris habent; D. Mylerus ab Ehrenbach. in Gamolog. Personar. Imper. illustr. cap. 7. lib. 6. Si enim private mulieres honore maritorum resurgent & illustrantur *l. fæmina. ff. de Senator.* multo magis Ducissa tanto Viri fulgore splendens ejusve dignitate erigi & coruscare debet, ejusque privilegiis, ac propter juris divini & humani communicationem uti frui convenit, quatenus personæ qualitas hoc permittit, Joan. Coras. & Antonius Faber. ad l. Princeps. 30. num. 13. per l. l. C. de ius vocand. Richard. Dieter. de Majestate. th. 72. unde concluditur, si Princeps aut Comes Imperii ducat uxorem Virginem nobilem, Hanc post copulationem dignitatē consequi, ac titulo *Hochgeboren* aut si Principis uxor facta, *Durchlauchtig gaudere*, arg. Novell. 105, cap. 2. l. fin. ibi: mulieres honore maritorum erimus. C. de incoh. lib. 10.

Th. 10. Jamjam dicta locum habent, NISI matrimonium inter Viros Illustris, & Magnates, cum plebeja seu viloris conditionis muliere, ea lege & pacto contractum, ut nec ipsa, nec liberi ejus amplius habeant de bonis patris, quam dixerit tempore Sponsaliorum, Kizel. in synops. matrimon. cap. 9. theor. 6. D. Fritschius in supplem. Speidel. nec Marita in statum Mariti elevatur, sed in prissino suo statu permaneat, indeque Principissæ, Comitissæ nomen, titulum, insignia & honores, planè non adhibeat, de quo matrimonio passionato agitur in jure feudal. lib. 2. feud. 29. quale Conjunctum

gium honestum ac legitimum est, quoniam, perinde ut aliud connubium, consistit in vinculo animorum indissolubili, sibi procreandæ gratia contracto; neque differt ab aliis conjugiis, nisi in eo, quod in favorem liberorum prioris matrimonii aut Agnatorum, à redditus ac bonis avitis uxori & liberi excludantur, Mylerus in *Gamolog.* cap. 6. num. 8. D. Linck. de *matrim. leg. salie. contract.* cap. 3.

Th. 11. Personæ desponsatae post copulationem demum Sacerdotalem gaudent *bonum communione*; hinc, licet ante concubitum & ingressum thori conjugalis, alter conjugum moriatur, id quod Statuto, quo communio est concessa vel hereditas conceditur Conjugi, pertinet ad superviventem Copulationi quod sacris literis & expressis juris Civilis textibus convenit, & præjudiciis confirmat Corniel. Neostad. *de partis ante nuptialibus obseru. th. 15. & seqq.* Sim. à Groenevveg. *d. L. abrogat. in Holland. ad l. 6. ff. de ritu nupt.* Lamb. Goris *advers. iur. tr. 1. cap. 2.* Anth. de Gamma *decis. 28. n. 1.* Christinæus *vol. 1. decis. Belgic. 216. num. 9.* D. Hahn. *ad V. Vesenb. parat. ff. de sponsal. n. 7. verb. contrarium,* atque sic etiam ex consuetudine Parisiensi ac plerisque aliis regni Galliarum observari testantur Mornac. *ad l. 7. de sponsal.* Boër. *decis. 22. n. 34. & 35.* Busius *ad l. 5. & 6. ff. de R. N. apud Brandenburgos, Brunnenm.* *ad l. 6. ff. de ritu nupt.* & hoc quoque obtinere eo casu, quo altero conjugum existente distissimo ab altero in subsidium matrimonii nihil fuerit allatum, modò absit dolus, & fraudulenta ampliæ dotis promissio non præcesserit, docent Rol. à Valle *tract. de lucr. dor. quæst. 92.* Peckius *de testam. Conjug. lib. 2. c. 3. & 4.* Mevius *ad ius Lubec. lib. 2. tit. 2. art. 12. n. 256.* Christinæus *vol. 1. decis. Belgic. vol. 1. decis. 216. num. 8.* Freder. à Sol. *tr. de bon. constant. matrim. acquis. quæst. 12. per tot.* Sin vero alter conjugum promisisset, sele aliquid allaturum, nec promissioni satisfecisset, non quidem id obstabit, quo minus in communione sit, & partem, juxta cuiusque civitatis consuetudinem seu statutum, debiam aliquando ex communione consequatur, sed id ipsum, quod communioni, adhuc debet, solvere prius tenebitur, vel

vel in partem statutariam ei imputabitur, propter textum
in lfrater. à fratre. 38. ff. de condit. indeb. Schepliz. in consuet.
March. Brandenburg. part. 3. tit. 2. §. 4. & 5. D. Eichelius Differt.
de communion. honor. inter Conjug. thes. 3. adde Schurffium cent. 3.
conf. 9. Cothmann. 2. consil. 78. §. 80. & seq. Menoch. 4 præ-
sumpt. 147. num. 4 Gail. 2. obser. 80. ibique Dn. Fabricius in Re-
petition. qui Statutum disponens de lucris matrimonialibus
mariti & uxoris locum habere volunt etiam in Sponsis, &
ita Facultates Rostochiens. teste Cothmann. 2. consil. 78. §. 94.
& Gryphisvvaldensem Mevio ad Jus Lubecens. p. 2. tit. art. 12.
§. 258. responderunt. In hoc negotio Consuetudines quo-
rumvis locorum inspicienda sunt: De jure enim Saxonico
Hierologia non sufficit ad consequendum id, quod supersti-
ti ex statuto vel pactis dotalibus ex bonis defuncti debe-
tur, sed insuper requiritur *Conscensio Thori Conjugalis*, daß das
Ehebette beschritten wird, & sic bona Conjugum simul re &
corpo, ut Zeno ait l. penult. C. de incest. nupt. convenientia,
Beulf. de matrim. cap. 67. Andri. Kohl. de success. conjug. part. 2. n.
17. 18. Carpzov. part. const. 19. def. 1. & seqq. & ita in Dicaste-
rio Jenensi anno 1615. & 1630. testatur D. Richter. decis. 94.
Dass das Bevlager und Bettischenreiten erfolgen muß / wenn die
Braut dem verstorbenen Bräutigam aus Statut - Recht oder
Gewohnheit erben wil.

Th. 12. Jure Saxonico à tempore demum Copulatio-
nis Sacerdotalis incipit *privilegium tacita hypotheca*, ac *jus præ-
lationis mulieri competens*, ratione dotis, neque *Conscensio tha-
lami* requiritur; Et licet longè post contractum demum
matrimonium dos constituta fuerit, nihilominus à prædi-
cto tempore *privilegium incipit*, Boér. decis. 331. num. 3. Ber-
lich. part. 2. concl. 30. num. 14. Carpzov. p. 2. c. 24. def. 1. ubi *præjudi-
cium* habet & def. 2. docet, quod in Dotalitio quoque *Jus tacita
hypotheca* & *prælationis* incipiat à tempore *Copulationis*
per Sacerdotem facta. Quamvis Sponsam de *præsenti*, quæ
præverterit numerare dotem, recte frui & jure *hypotheca*
& *prælationis*, quod verè sit uxor arg. l. 30. de R. I. statuant

H 2

D. Hahn.

D. Hahn. ad VVesemb. in quib. caus. pign. vel hypothec. n. l. Magnif.
D. Struve Syntagm. Fur. Civil. exerc. 26. thes. 14.

Th. 13. Post benedictionem Sacerdotalem matrimonium etiam ob gravius crimen, exceptis criminibus adulterii, perduellionis, homicidii, Veneficii l. 8. C. de repud. non dissolvitur, imo Coniux propter indissolubilem vitæ consuetudinem tenetur Conjugem ob ejusmodi crimen deportatum sequi, nisi necessitate quadam domi detineatur per textum in c. 2. X. de divorcio. Carpz. lib. 2. def. 203. ita in Consistorio Lipsiensi in delicto furti anno 1670. responsum fuit, Ob nun wohl N. D. die Zerrüttung seines Hauses / und daß sein Weib durch die ewige Landsverweisung / so eine infamiam nach sich zöge / von Ihme abgesondert wäre / beweglich anführt / d. a. u. d. Der begangene Diebstal und die erlittene Strafe/bewehrter Rechts-Lehrer Meinung nach zu Aufhebung der Ehe keine gnugsame Ursache giebet / So kan auch die Ehe zwischen diesen beyden Personen nicht getrennet noch dem Ehemanne sich anderweit zu verehlichen verstatte werden / V. R. W. vid. Dn. Meerbach. in Dissert. inaugur. de jure divorc. sub praefatio Magnif. Dn. Struvii habit. cap. 5. th. 19.

Th. 14. In dolosos Bigamos, qui utrumque matrimonium copula consummarunt, poena Capitis est constituta in Ordinat. Crim. Carol. V. artic. 121. Hæc autem tum locum habet, quando quis duas uxores per Sacerdotalem benedictionem dolosè sibi copulari fecit, & utramque carnaliter cognovit. Comiuncta enim bigamia tantum capititis poena plebitur, sicuti: Facultas Juridica Gryphisvaldensis anno 1674. teste D. Gerdesio in sesquicenturia præcipuar. different. jure commun. à Lübecens num. 126. respondit his verbis: Dierweil aber Inquisitus in schärfster Frage erhalten/ daß er sich das Weibesstück nicht ehelich trauen lassen/ so mag derselbe auch dahero/ umgeachtet er unterschiedliche Hurenkinder mit ihr gezeugt/ am Leben nicht gestraffet werden. Er ist aber nichts desto weniger öffentlich mit Staupen zu schlagen/ und des Landes zu ewigen Zeiten zu verweisen/ V. R. W. & ab Eadem Facultate

in alia causa pronunciatum est: Dietweil Inquisitus in
scharfer Frage erhalten / daß er zwar über sein erstes Eheweib
sich A. N. ebelich in Holstein vertrauen lassen / Er hätte aber
bey ihr noch nicht gelegen / so wäre er/gestalten Sachen nach/
mittelst öffentlichem Stauvenschlag des Landes zu ewigen Zei/
ten zu verweisen/V. X. W.

SECTIO VII. De COGNATIS.

S U M M A R I A.

I. In Belgio etiam coram Secretario & Testibus nuptiæ declarantur,
conficiuntur pacta dotalia, nec de Eorum validitate amplius du-
bitatur , quemadmodum seculo Justiniani sine solennibus matri-
monia celebrabantur. II. Mos velandi Monialem seu sacram Virgi-
nem benedictioni nostræ affinis videtur. III. Cùm hierologia con-
veniunt Investitura & literæ Clientelares. IV. In Dania , qui in do-
mo sua Concubinam habet , & ejusdem consuetudine palam uti-
tur,& claves illi commitit , & per triennium communi victu
cum illâ utitur , eo elapso justæ uxoris vicem obtinet.

Th. 1.

Ad Cognata Benedictionis Sacerdotalis, refertur Consen-
sus Matrimonialis coram Magistratu Politico in iis lo-
cis, ubi benedictio non est recepta , vel non ita strictè ser-
vatur. In Belgio CORAM SECRETARIO ET TESTI-
BUS nuptiæ declarantur, conficiuntur pacta nuptialia , nec
de Earum validitate amplius dubitatur. D.Gerhard.*de Con-
jug. thes. 468.* quemadmodum SECULO JUSTINIANI
pleraq; matrimonia solo affectu privatim & sine solennirati-
bus hodiernis v.g. benedictione Sacerdotali celebrabantur D.
Martin. Müllerus *Antecess. Giuff. pia mem. Dissert. de jure
legi imandi. th. II.*

Th. 2. MOS VELANDI MONIALEM seu sacram
Virginem Benedictioni nostræ affinis videtur. Futura enim
Monialis Episcopo offerebatur tali veste, quali per omnem

vitam usura erat, postea ad altare accensis candelis in facie totius Ecclesiæ ducebatur, & Episcopus, antequam velum imponeret, ita compellabat: *Affice, filia, hoc velamen & obli-
visci populum tuum & dominum Patris tui, ut Rex celestis decus
tuum concupiscat!* quibus dictis velamine eam tegebat, in signum castimoniae & verecundiae conservandæ, clamante omni populo, Amen! Optatus Milevitanus lib. 2. ad Sarmen-
tianum refert, mitras virginibus impositas; Denique moris,
ut honestæ matronæ ad virginem jam velatam concurre-
rent, ejusque oscula certatim peterent, teste S. Ambros. in li-
bello ad virginem lapsam. Plura de Monialibus veterum, qui nosse desiderat, legat S. Athanas. lib. de Virginitat. S. Basilium
in libell. de Virginibus. S. Augustin. lib. 1. de morib. Eccles. Catholi-
ca, & Hieronymus in epist. de Virginit. custodiend. D. Hilde-
brand. M.S. de Religiosis eorumque variis ordinibus.

Th. 3. Quoniam Vasallus in Jure feudal 2. feud. 58. Do-
mini Conjux appellatur, ibi: *Non enim aequaliter est, quem vide-
re egentem, quem prius habuit in CONJUGEM, vel amicum.*
Dn. Christ. Frider. Reichhelm. in Dissertat. sua inaugurali de fide
Reciproca Conjugali Domini cum Vasallo & Protectoris cum Clien-
te Argentorati anno 1667. habit. aphor. 2. eleganter ait: Cum Hie-
rologia convenienti Investitura & literæ Clientelares; quem-
admodum enim hodie omissa hierologiæ non consumma-
tum dicitur Conjugium, Carpzov. *Jurispr. Consistor. p. 2. tit. 8.
def. 142.* Investituræ abusivæ, scil. ejusque solennitatibus o-
missis, nullum est feudum 1. *feud. 25.* & 2. *feud. 32.* etiamsi Domi-
nus confiteatur. Benedictio Sacerdotalis tamen ita perficit
Conjugium ad effectum civilem vel naturalem, procrea-
tionem scil. sibolis, vel moralem (*loquitur de moribus Saxonici*) v. g. lucrum portionis statutarioræ *p. 3. Conf. Elec. 19.* ibique
Carpzov. *def. 1. 2. 3. & 4.* si accesserit consensio thala-
mi & traditio corporum; ita Investitura hæc abusiva tri-
buit tantum jus ad rem sine dominio & possessione, Mag-
nif. D. Struve *Synagm. Jur. feudal. cap. 8. th. 9. num. 1.* Sicuti
Copulationes consignandæ à Parocho & Successori relin-
quenda

quendæ in testimonium, D. Gerhard. in loc. de Conjugio. §. 465.
Ita super contractu feudal & investiturâ factâ conficitur Instrumentum, breve testatum 1. feud 2. §. 1. Ein Lehenbrieff. Copulationes Illustrum sicut in quibusdam familiis fiunt per alios à Sponso delegatos; Sic quoque in Investitura admittitur Procurator, qui in animam Vasalli juret 2. feud. 3. §. 1. Quemadmodum etiam Conjugium antea per consensum contractum per hierologiam; feudum per Investitaram publicatur quasi, & in externam componitur perfectionem; ita quoque Protectio, variis modis, pactis & conditionibus determinata in solennem Recessum redigitur, vulgo in literas seu tabulas Clientelares Schutz- und Schirm-Briefe vid. Martin. Mager. de Advoc. armat. cap. 2. num. 201. Besold. Dissert. de Parrocino & Clientela.

Th. 4. Obiter: In DANIA, qui in domo sua Concubinam habet, & ejusdem consuetudine palam utitur, & claves illi committit, & communī vietiū per triennium cum illa utitur, eo elapso justa uxoris vicem obtinebit, prout ex lib. 1. Jur. Danic. cap. 27. testatur Dn. Rosenkranz. de Jur. Danic. posit. 5.

SECTIO VIII. & ULTIMA.

DE CONTRARIIS.

SUMMARIA.

- I. Contraria sunt vel Hierogiam impeditia, vel eam peractam Dissolventia. Prioris generis sunt Sponsalia illicitè contracta. II. Diveritas Religionis improbata. III. Ætas Impuberum. IV. Propinquitas Cognitionis. V. Affinitas. VI. Rescinditur matrimonium Adulterio & malitiosa desertione. Impotentia & Errore Virginitatis. VII. Q. Num uxor petere possit separationem, si maritus de stupro aut fornicatione convictus sit, quam ante reticuerat? IX. Si post copulam Sacerdotalem ex uxore fieret mas, vel membra genitalia deficerent, vel in uxore, vel marito. Q. an dissolutio concedenda sit? X. Num consentiente muliere maritus cum aliâ nuptias secundas contrahere possit? Loco Corollarii causus.

Th. 4.

Th. 1.

CONTRARIA sunt vel Hierologiam *impedientia*, vel eam peractam *dissolventia*. Prioris generis sunt *Sponsalia illicite contracta*, quæ in primis absque Parentum consensu inita, benedictione nullatenus consummanda. Clandestinæ enim desponsationes omni jure sunt prohibita, & illicitæ cap. fin. de cland. despons. c. aliter. c. 30. quæst. r. & clandestina Sponsalia vocantur, quæ sine consensu Parentum celebrantur inter eos, qui sui juris non sunt, sed in potestate Parentum, sive uterque, sive alter tantum sit in potestate, sive clam, sive præsentibus testibus contrixerint. *Ordin. Sax. Eccles. tit. Bon. Chesachen.*

Th. 2. *Diversitas Religionis improbae impedit copulationem Sacerdotalem*; qui enim Christianam fidem sequuntur, jungi non possunt Judæis l. 6. c. de jud. & eccl. cap. 10. cap. 28. quæst. 1. Paganis, Turcis, & Saracenis, Kizel. de jure connub. c. 3. theor. 17. Bocer. class. 1. disp. 9. th. 62. D. Hahn. in observat. ad V Vesenb. ff. de sponsal. num. 4. Carpz. Consistor. Jurispr. lib. 2. def. 6. num. 18.

Th. 3. *Ætas impuberum obstat matrimonio consummando*; Justæ enim sint ætatis contrahentes. Mas nempe 14. foemina 12. annorum, pr. *Instit. de nupt.* Carpzov. de jure femin. decis. 1. posit. 1. nec non. Morbus contagiosus insanabilis, qualis lepra, morbus Gallicus seu Neapolitanus, Kizel. cap. 4. theor. 3. lit. C. quod id Reipublicæ intersit, quamvis leprosus leprosa jungi velit, id tamen non est permittendum. Erasm. Brochmand. in artic. de conjug. quæst. 37. periculum enim est morbos contagiosos in liberos derivari.

Th. 4. *Propinquitas Cognitionis*, puta in linea Rectâ, inter Descendentes & Ascendentes in infinitum. Levit. c. 18. v. 17. §. 1. *Instit. de nupt.* sive legitimi sint & justi, sive spurii & vulgo quæsiti l. 14. §. 2. & l. 14. ff. de Rit. Nupt. In linea Collaterali seu transversali in nostris Ecclesiis usque ad tertium gradum linea æqualis (juxta computationem Canonicam, quæ apud Nos recepta est) prohibentur nuptiæ, Heigius ad

§. 2.

§. 2. *Instit. de Nupt.* vid. die Churfürstl. Sächs. Landes-Ordnung
de anno 1543. iii. von graden, darinnen die Ehe verboten/ potest
quidem à Superiori dispensari usque ad secundum gradum
inclusivè. Inter personas tamen Illustres permittuntur nup-
tiæ in gradu secundo prædictæ computationis, Bechstad.
de condicione. sponsal. tit. 12. num. 15. Georg. Schulz. de arbor.
consangu. cap. 8. membr. 1. num. 46. Extra forum Saxonicum, u-
bi jura Canonica non observantur, nec lex publica obstat,
inter Consobrinos & Patruelos Nuptiæ prohibitæ non sunt,
quia ejusmodi matrimonium, nec juri divino Gen. 29. nec
jure civili §. 4. *Instit. de nupt.* adversatur, ideoq; tutò inire licet
Chemnic. p. 3. locor. commun. de conjug. cap. 3. §. secundo loco. VVe-
senb. in parat. ff. de R. N. ibique Hahn. n. 4.

Th. 5. Quod Affinitatem attinet, in Ea eadem est gra-
duum computatio, eademque matrimonii prohibitio est, quæ
in consangvinitate, quoniam affinitas simulacrum quad-
dam Consangvinitatis est, D. Menzer. de conjug. rubr. de
affinit.

Th. 6. Matrimonium hierologiâ consummatum dis-
solvitur Adulterio scil. Matth. 5. 32. & cap. 19. 9. & Malitiosa de-
sertione 1. Cor. 7. 15. ita ut parti innocentie permittatur à nostris
Consistoriis cum alia contrahere matrimonium, vivente ad
huc adultera, Schneidevv. ad *Instit. tit. de Nupt.* Quoad deser-
tionem notandum, quod si mulier deserat maritum, vel con-
tra, in tribus Dominorum territoriis edicitaliter citari soleat,
Carpz. Jurispr. Consistor. lib. 3. def. 63.

Solet autem quandoque absque processu desertionis diri-
mi matrimonium, quando de adulterio vel bigamia Con-
jugis deserentis & auffugientis certò constat, vel per testi-
monium à Ministerio, vel Pastore, qui falsis & fidelis testi-
moniis coelibatus sive libertatis præsumptæ seductus adulte-
ro, se maritum dissimulanti, benedictione aliam prævia
proclamatione publica adjunxit, fuerit probatum, nil ampli-

us, quā sententiam absolvitoriam, quā matrimonium cum prima uxore initum, expectare habet, Brunnem. in qq. VVissenb. ad tit. de probat. quæst. 33. Magnif. D. Struve de jure divorci. cap. 4. num. 16.

Th. 7. Sunt etiam adhuc alia Divortii causæ, quæ in nostris Consistoriis sunt receptæ, nempe *Impotentia & Error Virginitatis*, quoad illam Medicorum & chirurgi desuper habita Viri inspectione, & super inspectionis articulis ipsis jurata depositione, hujusque accurata annotatione divorciorum fieri potest. Beust. de matrimon. p. 2. cap. 14. excipitur tamen impotentia ex maleficio orta, mit Niestelknipser / quæ matrimonium non dissolvit. Errorem Virginitatis quod concernit; Ducta mulier, quæ virginem se mentita erat, cum ab alio esset compressa, quamvis supervenerit hierologia, nihilo tamen minus repudiari potest, per l. 9. ff. de contrah. emt. & vendit. add. VVissenbach. disp. 44. th. 3.

Th. 8. Num uxor petere possit separationem, si maritus de stupro aut fornicatione convictus sit, quam ante reticuerat? Anceps quæstio est: Verissimum est Augustini illud lib. 1. de serm. Domin. quod refertur in c. 2. & 4. caus. 32. quæst. 6. Si ducturi estis uxores, servate vos uxoribus vestris, quales vultis eas invenire, tales & ipsæ inveniant vos. Quis juvenis est, qui non castam velit ducere uxorem? & si accepturus est virginem, quis non intactam desideret? intactam quæris? intactus es: puram quæris? nolis esse impurus. Non enim illa potest, & tu non potes. Unde D. Brunnemann. ad l. II. §. 1. ff. de act. emt. inquit: Non video rationem, cur maritus uxorem ab alio ante Sponfalia vitiatam repudiare, & uxor Virum qui ante illicitis sese polluerat congressibus comperto scelere retinere teneatur, cum tamen pars utrobius requiratur castitas. Nihilominus contrarium statuunt Harprecht. ad §. II. Inst. de mpt. Carpzov. Jurispr. for. p. 4. cap. 29. def. 13. ita pronunciârunt Liphensenses.

Th. 9.

Th. 9. Si post copulam Sacerdotalem ex uxore fieret mas, vel
membra genitalia deficerent, vel in uxore, vel in marito. Q. an
dissolnū concedenda sit? Et quamvis naturaliter ex foemina
non possit fieri mas, contingere tamen potest, testantibus
Medicis, ut ejusmodi impedimentum tēse exerat in foemina,
ut ad cohabitationem maritalē ob id planē fiat in-
utilis, ita docet Avincenna lib. 1. tract. 3. cap. 23. quan-
doque, inquit, oritur in ore matricis caro abdita, & quandoque
apparet super mulierem res, quae est sicut virga
commovens sub coitu, & quandoque, accidit ei, ut faciat
cum mulieribus simile quod fit eis, cum quibus coitur, &
quandoque est illud Batarum magnum, vid. Joh. Bened. Si-
nibaldi Geneanthropeja lib. 4. tract. 1. cap. 13. Veslingii Syntagma
Anatomic. cap. 7. cum commentar. Geradi Blasii pag. mih. 108.
Nicol. Tulpis in Observat. Medic. lib. 3. cap. 35. Nobilissimus
Dn. D. Kraus, Facult. Medic. senior ac Professor in hac Sa-
lana celeberrimus nobis communicavit, laborasse anno 1667.
mens August. Patavii impudicam quandam fricatricem, cui
nomen Antonia Donzella ex bubone venereo, (cujus cli-
toridem famigeratissimus D. Marchetus Eques Divi Mar-
ci & Chirurgiae Prof. Publ. in Academia Patavina dixerat æ-
quare longitudinem medii digiti,) idque revera ita fuisse
compertum, laudatissimus Vir testis oculatus est. Quod si
talis impotentia sit, quae à Medicis aestimetur incurabilis,
causam rescindendo præbet matrimonio.

Th. 10. Num consentiente muliere Maritus cum alia nuptias
secundas contrahere & à Ministro Ecclesiæ benedici possit? Olim
divortium bona gratia seu mutuo placito fieri poterat, h. e.
dulciter & gratiōe sine ira animi atque offensa conjugium
dissolvebatur l. 32. §. 10. ff. de donat. inter vir. & ux. Nov. 22. c.
14. sub fin. l. 9. c. de repud. Nostris autem motibus id abolitum
est, quia indecens & noxiū sit, & per ejusmodi licentiam
non possint non & familiæ & publicitatis civitatum décor

gravissimè convelli, ita Consistorium Lipsiense anno 1631.
ad requisit. Deputat. Schönburg. ad res matrim. respondit
his verbis: Au h in des Weibes Macht nicht steht/dem Man-
ne mit einer andern sich zu verehelichen zu vergönnen/ viel we-
niger auf das angezogene Alter des Weibes zu sehen/ so kan auch
Gabriel Vogeln bey so gestalten Sachen/ und da daß erste
Weib noch am Leben/ die ebeliche Trauung mit Catharinae
Preschelia nicht verstatet werden.

T A N T U M!

Ne detur vacuum
sit

Corollarii loco Casus.

Sejuſ & Titiuſ fratreſ aliquoſ annos in communione bono-
rum mobilium pariter ac immobiliū (quæ inter & pi-
ſinæ nonnullæ erant) viventeſ, tandem divisionem medi-
ante ſorte iſtituunt, Recessu deluper concepto, in quo in-
ter alia hæc habentur verba:

Nicht weniger ſollen alle Mobilia und Moventia, als Geld/
Hausrath/Bettwerck/Vieh/Getreidig/ und was ſonſt
bergleichen mehr/ an einem oder andern Orte beſtand-
lich/ und zur communion gehörig/ebensals gleich gehei-
let/ und darin keiner vor den andern verſchuetzt wer-
den/ ſonſten aber und außer diesem wird an einem ie-
den Orte gelaffen/was Erd-/Vied-/ und Nagelfeste iſt.

Peracta autem divisione Seniori fratri Sejo major quædam
piscina biennio fermè ante carpionibus minutis communi-
bus ſumptibus iſtructa, inter alia bona per ſortem tribui-
tur. Jam urgente Titio divisionem píscium in hæc píscinæ
contentorum Sejuſ renuit, & nullatenus hoc vult admittre.
Quæritur ergo quid Juris?

Sejuſ

Sejus rationes affert sequentes:

1. Quod pisces nondum per tempus ista in regione consuetum, nemp̄ triennium, in piscina fuerint contenti, quam obrem
  2. Pro immobilibus & fructibus pendentibus sint habendi, præsertim cum
  3. Iustum in finem sint piscinæ huic illati ut multiplicentur & crescant, adeoque pro parte fundi aestimandi.
- Et sic 4. tanquam accessorium competant illi, cui facta divisione per sortem cesserit fundus,
5. Quod Sejus conditionem horum piscium planè ignoraverit, *Titius* contra eandem optimè noverit, quare hic imputare debeat sibi ipsi, quod in recessu divisionis de piscibus nihil monuerit, & sic divisionis Legem non dixerit apertius.
- Adeoque 6. de Sejo conqueri non potest, quia qui suo jure uititur nemini facit injuriam.

Pro Titio facit:

1. Quod pisces questionis antehac ex communi pecunia & utriusque fratri nomine & mandato fuerint coemti, adeoque Titius etiam ante divisionem proprietatem earundem quodammodo habuerit.
2. Quod expressè in Recessu dicatur: Omnia ad communionem pertinentia dividi deberi. Qui verò dicit *omne*, illum nihil excludere.
3. In specie in Recessu haberi; Mobilia & Moventia dividenda esse; Jam verò horum appellatione etiam venire pisces per textum clarum *n.limes, l.s. in fin. ff. de Act. Emi Vend.*
4. Expressi Juris esse: Pisces in piscinā nec ædium, nec fundi esse partem vel accessorium, *per d. l. limes, in vers. Pisces.*
5. Sejum etiam percepsisse dimidiam partem piscium in piscinis Titii repertorum; Quod quisque ergo Juris in aliū statuerit, &c.

6. Expressa recessus verba dicere : *Das Seiner vor dem andern verkürzet werden solle.* Contrarium vero eventurum si omnes pisces Sejus sibi soli retineret.

Ad Rationes Seji respondetur :

Ad 1. Quod non sit universalis observantia & consuetudo præcisè non antè elapsum triennium deberi evacuari piscinas, quum saepe etiam citius hoc fieri exemplis plurimis demonstrari posset.

Ad 2. Quod non censendi pro fructibus pendentibus, docet aperte dicta *l. limes.* 15. ff. de *Act. Emt. Vend.* Si nempè non sunt pars fundi neque rationem habebunt accessorii vel frumentum pendentium. Imo si hoc procederet, etiam omnium cæterorum animalium pulli perfectam ætatem nondum attingentes in divisionem venire non deberent.

Quin posito ad 3. & 4. pisces in piscinam eam in finem ut multiplicentur & crecent esse conjectos, pro parte fundi, accessorio, & rebus immobilibus habendos esse, tamen hoc in casu, quo pisces non ut multiplicentur, sed tantum ut crescant, ad placitum Patrifamilias tempus piscinæ impositi, locum hoc habere nequit. Mens enim & intentionis Patrifamilias, in quem finem usumque ille delinaverit omnino inspicienda *l. de grege* 9. 1. 12. ff. de *Instructo* & *Instr. leg.* Et licet uno altero ve respectu pisces huius naturam accessorii haberent, Regula tamen illa quod accessorium sequatur principale, hoc in casu propter contrariam conventionem Titii & Seji conventionem exceptionem pateretur.

5. Quamvis etiam 5. expressis verbis de piscibus in Recessu nihil sit dispositum, tamen sub verbis, alle mobilia und moventia, omnino etiam comprehendantur pisces, quum nihil planè excipiatur, nisi was Erd- und Nagel-fest/ quod ad pisces non pertinet.

Pro Tifio

Respondit Facult. Jurid. Helmstadiensis anno 1659.

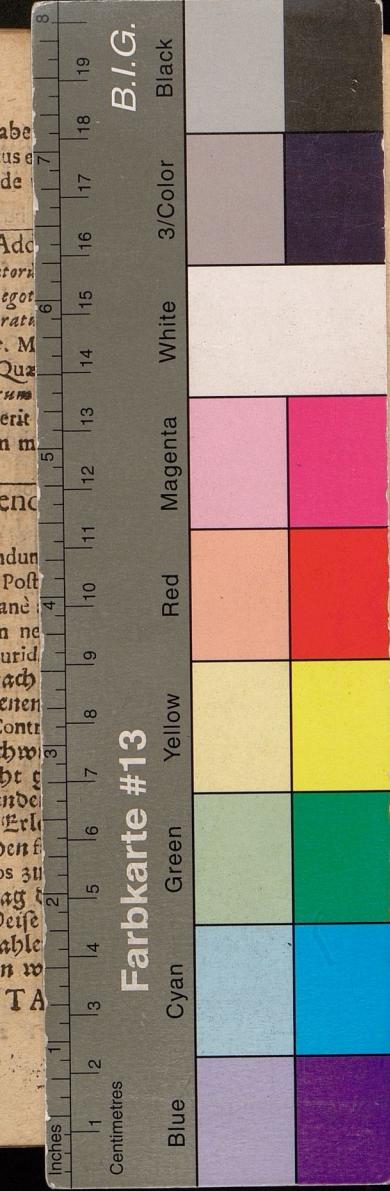
F I N I S.

99 A 6983

Retro ✓ 1017

11.

B.I.G.
Black

DISSERTATIO
DE
HIEROLOGIA
seu
BENEDICTIONE
SACERDOTALI
IN
MATRIMONII NEGOTIO USITATA.
Von
Priesterlicher Copulation oder Einsegnung
angehender Eheleute /

Quam
PRAESIDE
P E T R O M Ü L L E R O ,
u. J. D. & Prof. Publ.

In Jctorum Auditorio

ad d. April.

publicè venilandam proponit
J O H A N N S A M U E L S t e h e l i n ,
Coburgo - Francus.

F E N Æ ,
Typis B A U H O F E R I A N I S .
Anno 1678.